

ORIGINAL ARTICLE**Towards a Competency-Based Training Model for Adventure Tourism Guides in Iran**Sajad Ghasempour¹, Reza Andam^{2*}, Hasan Bahrololoum³

1. Ph.D Student,, Department of Sport Manegement, Faculty of Physical Education and Sport Sciences, Shahrood University of Technology, Shahrood, Iran.

2. Associate Professor, Department of Sports Management, Shahrood University of Technology, Shahrood, Iran.

3. Associate Professor, Department of Sport Manegement, Faculty of Physical Education and Sport Sciences, Shahrood University of Technology, Shahrood, Iran.

Correspondence*

Reza Andam

E-mail: andam@shahroodut.ac.ir

Receive Date: 05/July/2025

Accept Date: 11/Sep/2025

Published Online: 23/Oct /2025

How to cite

Ghasempour, S., Andam, R., & Bahrololoum, H. (2025). Towards a Competency-Based Training Model for Adventure Tourism Guides in Iran. *Applied Research of Sport Management*, 14(2), 113-134.

EXTENDED A B S T R A C T**Introduction**

Adventure tourism has emerged as one of the fastest-growing sectors in the global tourism industry, attracting individuals who seek not only physical activity and excitement but also meaningful and transformative encounters with nature and culture. This form of tourism typically involves activities such as mountaineering, rafting, skydiving, caving, and wildlife trekking, often conducted in challenging and dynamic environments. In this context, the role of adventure tourism guides is indispensable. Guides not only ensure the physical safety and comfort of tourists but also serve as cultural interpreters, environmental educators, and facilitators of profound personal experiences. Their actions and competencies significantly influence the perceived quality of the tour, tourist satisfaction, and the overall success of the tourism operation. Despite the critical nature of their role, most educational models for guides have been designed in Western or developed contexts, leaving a significant gap in locally grounded training systems in developing countries.

In Iran, adventure tourism has experienced a steady growth in recent years, driven by the country's diverse landscapes, rich cultural heritage, and increasing domestic interest in outdoor activities. However, this growth has not been matched by the development of standardized, competency-based training programs for guides. Existing training initiatives are often fragmented, inconsistent, and disconnected from the practical realities of the field. There is a lack of integration between theoretical knowledge and field-based practice, and the educational content frequently overlooks essential competencies such as cultural sensitivity, sustainability practices, leadership, and the use of new technologies. Given these shortcomings, there is an urgent need to develop a comprehensive, contextually relevant, and scalable training model that aligns with international best practices while addressing the specific needs and constraints of Iran's tourism environment. This study was thus conducted to fill this gap by designing a competency-based training model tailored to the Iranian context, informed by both global literature and the lived experiences of local stakeholders.

Methodology

To achieve the objective of designing a competency-based training model for adventure tourism guides in Iran, a qualitative research methodology was employed. This approach was deemed appropriate due to the complex, multifaceted, and context-dependent nature of the competencies required in adventure tourism. The research was conducted within an interpretivist paradigm, which emphasizes understanding the subjective experiences, beliefs, and meanings attributed by individuals. This orientation was crucial in capturing the nuanced insights of diverse stakeholders actively involved in the Iranian adventure tourism sector. Data were collected through semi-structured interviews with 22 participants, including experienced adventure guides, tour operators, managers of tourism agencies, government officials, training instructors, and academic researchers specializing in tourism education. The participants were selected using purposive sampling to ensure relevance and expertise, and snowball sampling was used to identify additional key informants.

The interviews were conducted over a three-month period through both in-person meetings and online platforms such as Google Meet and WhatsApp, depending on participants' availability and geographic location. Each interview lasted between 30 and 45 minutes and followed an interview guide developed based on a comprehensive review of relevant literature on guide competencies and educational needs. The interviews were transcribed verbatim and translated into English to facilitate analysis. Thematic analysis, following the six-phase framework proposed by Braun and Clarke, was used to interpret the data. This involved familiarization with the data, generating initial codes, searching for themes, reviewing themes, defining and naming themes, and producing the final report. To ensure trustworthiness, the research incorporated strategies such as member checking, peer debriefing, and data triangulation across multiple sources. Additionally, inter-coder reliability was assessed through a test-retest method, achieving a high consistency rate of 92%.

Findings

The analysis of interview data resulted in the identification of four major domains of competencies required for adventure tourism guides: technical, individual, interpersonal, and sustainability-related competencies. Technical competencies included knowledge and skills in navigation, first aid, weather forecasting, equipment handling, environmental awareness, and the use of digital tools for trip planning and communication. These competencies were regarded as fundamental to ensuring safety and enhancing the operational effectiveness of adventure tours. For example, participants emphasized that guides must be capable of anticipating and managing risks in remote settings, using tools such as GPS, emergency communication devices, and weather apps. They must also be proficient in delivering essential safety briefings, operating specialized equipment like climbing gear or rafting boats, and applying first aid procedures when medical help is not immediately available.

Individual competencies, as highlighted by participants, include psychological resilience, physical fitness, adaptability, creativity, self-confidence, and a commitment to lifelong learning. Guides must possess a high degree of emotional stability and problem-solving ability to navigate unexpected challenges, such as changes in weather, interpersonal conflicts within the group, or logistical disruptions. Physical stamina is also crucial for enduring long treks, difficult terrain, or extreme environmental conditions. Many participants pointed out that a guide's attitude, demeanor, and inner motivation greatly influence group dynamics and tourist morale, particularly in high-pressure situations. Furthermore, ongoing professional development was emphasized as a marker of serious and committed professionals in the field.

Interpersonal competencies refer to the guide's ability to communicate effectively, demonstrate leadership, manage group dynamics, exhibit emotional intelligence, and foster a positive and inclusive group environment. These competencies are vital for building trust, facilitating meaningful interactions, and ensuring the smooth operation of the tour. Several participants highlighted the importance of storytelling, non-verbal communication, multilingual abilities, and cultural sensitivity in delivering high-quality guiding services. Guides must also be able to lead diverse groups, manage expectations, resolve conflicts, and promote ethical behavior. Participants noted that poor communication or lack of cultural awareness could result in misunderstandings, dissatisfaction, or even safety hazards.

The final domain, sustainability-related competencies, encompasses knowledge, values, and behaviors that promote environmental conservation, cultural preservation, and economic responsibility. Guides are expected to model and teach low-impact travel practices, support local economies by engaging with community-based services, and raise awareness about the significance of preserving natural and cultural heritage. For instance, participants reported practices such as reducing plastic waste, educating tourists on local customs, encouraging respectful photography, and promoting purchases from local artisans. These actions not only contribute to sustainable tourism development but also enhance the authenticity and educational value of the tourist experience.

Based on the identified competencies, a three-tiered training model was proposed. The beginner level focuses on foundational knowledge and skills such as safety procedures, basic communication, and environmental ethics. The intermediate level builds on this foundation with modules on risk management, cultural interpretation, group leadership, and advanced technical skills. The professional level is designed for experienced guides who lead complex, multi-day expeditions or work with international clients. This level includes specialized training in emergency response, intercultural communication, tour design, and innovative experience creation. Each level incorporates both theoretical instruction and field-based practice.

Discussion and Conclusion

The training model developed in this study represents a novel contribution to the field of adventure tourism education in Iran. It integrates global standards with local realities, offering a comprehensive and adaptable framework that can be implemented by government agencies, training institutions, and private sector stakeholders. The model's emphasis on four competency

domains ensures a balanced development of technical expertise, personal growth, interpersonal effectiveness, and sustainability awareness. The tiered structure allows for progression and differentiation based on experience and role complexity, enabling continuous learning and professional development throughout a guide's career. Furthermore, the inclusion of blended learning methodologies—such as online modules, in-field simulations, and mentoring—responds to the diverse learning needs and logistical constraints faced by trainees in Iran.

The research findings are consistent with international literature on adventure guide training. Studies conducted in Norway, Australia, and Canada have similarly identified the importance of integrating technical, interpersonal, and ethical competencies. However, this study advances the field by contextualizing these competencies within the socio-cultural, environmental, and institutional conditions of Iran. For instance, the emphasis on sustainability reflects both global imperatives and the specific ecological sensitivities of Iran's natural landscapes. The use of mentoring and storytelling draws from traditional learning methods and responds to the oral culture prevalent in many Iranian communities. Additionally, the proposed performance assessment system aligns with emerging trends in competency-based education, which prioritize practical demonstration over theoretical testing.

At a practical level, the proposed model has the potential to professionalize the guiding sector, enhance the reputation of Iranian adventure tourism, and contribute to national goals for sustainable development. It can improve tourist satisfaction and safety, foster local economic development, and reduce environmental degradation. By establishing clear competency benchmarks and certification standards, the model can also support the regulation of guide training and licensing, thereby reducing the risks associated with unqualified or underprepared personnel. Moreover, the model can facilitate international cooperation and knowledge exchange by aligning Iranian guide training with recognized global frameworks.

Nonetheless, the study is not without limitations. Its qualitative design and reliance on interviews from a specific group of stakeholders may limit the generalizability of findings. Future research should test the model's effectiveness using quantitative methods, such as surveys, experiments, or longitudinal studies. Comparative research across different regions or countries could also help refine the model and assess its transferability. Additionally, including the perspectives of tourists, tour companies, and international partners would provide a more holistic understanding of competency requirements and training outcomes. Despite these limitations, the study offers a solid foundation for further exploration and implementation of competency-based guide training in Iran.

In conclusion, this study provides a contextually grounded and theoretically informed framework for the training of adventure tourism guides in Iran. It highlights the multifaceted nature of guiding work and the need for integrated, progressive, and sustainable educational strategies. The proposed model offers a practical roadmap for improving the quality, safety, and cultural richness of adventure tourism experiences, while contributing to the broader goals of professionalization, sustainability, and global integration of the Iranian tourism industry.

KEYWORDS

Adventure Tourism, Competency-Based Training, Tour Guide Education, Training Model.

«مقاله پژوهشی»

طراحی مدل آموزش مبتنی بر شایستگی برای راهنمایان گردشگری ماجراجویانه در ایران

سجاد قاسم‌پور^۱، رضا اندام^{۲*}، حسن بحر العلوم^۳

چکیده

رشد روزافزون گردشگری ماجراجویانه در ایران، ضرورت تربیت راهنمایانی حرفه‌ای با شایستگی‌های چندبعدی را بیش‌ازپیش آشکار ساخته است. این پژوهش باهدف طراحی یک مدل آموزش بومی‌سازی شده و مبتنی بر شایستگی برای راهنمایان گردشگری ماجراجویانه در ایران انجام شد. روش‌شناسی کیفی با رویکرد تفسیرگرایانه به کار گرفته شد و داده‌ها از طریق ۲۲ مصاحبه نیمه ساختاریافته با راهنمایان، مدرسان، کارشناسان و متخصصان حوزه گردشگری گردآوری و با استفاده از تحلیل تماتیک بررسی شدند. یافته‌ها چهار بعد اصلی شایستگی‌های موردنیاز را شامل می‌شوند: شایستگی‌های فنی مانند: کمک‌های اولیه، کار با تجهیزات تخصصی و دانش محیطی، شایستگی‌های بین‌فردی مانند: رهبری، ارتباط مؤثر و اخلاق حرفه‌ای، شایستگی‌های فردی مثل: آمادگی جسمی، مدیریت استرس، خلاقیت و هویت حرفه‌ای و شایستگی‌های پایدار که شامل: مسئولیت‌های زیست‌محیطی، فرهنگی و اقتصادی بود. همچنین، مدل سه سطحی آموزش مقدماتی، پیشرفته و حرفه‌ای برای ارتقای تدریجی راهنمایان پیشنهاد شد. روش‌های یادگیری پیشنهادی شامل آموزش میدانی، یادگیری ترکیبی، شبیه‌سازی و منتورینگ بودند. نظام ارزیابی نیز بر پایه عملکرد میدانی، بازخورد گردشگران و صدور گواهینامه‌های چندسطحی طراحی شد. نتایج نشان می‌دهد که مدل پیشنهادی می‌تواند نه تنها کیفیت عملکرد راهنمایان را افزایش دهد، بلکه در سطوح خرد، میانی و کلان پیامدهای مثبتی داشته باشد. این پژوهش با ارائه چارچوبی جامع، گامی مهم در جهت حرفه‌ای‌سازی راهنمایان ماجراجویانه در ایران برداشته و می‌تواند مبنای مدل آموزشی آینده قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی

گردشگری ماجراجویانه، راهنمایان ماجراجویانه، شایستگی، مدل آموزشی.

۱. دانشجوی دکتری، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه صنعتی شاهرود، شاهرود، ایران.
۲. دانشیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه صنعتی شاهرود، شاهرود، ایران.
۳. دانشیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه صنعتی شاهرود، شاهرود، ایران.

*نویسنده مسئول: رضا اندام

رایانامه: andam@shahroodut.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۶/۲۰

تاریخ انتشار آنلاین: ۱۴۰۴/۰۸/۰۱

استناد به این مقاله:

قاسم‌پور، سجاد؛ اندام، رضا و بحر العلوم، حسن (۱۴۰۴)، طراحی مدل آموزش مبتنی بر شایستگی برای راهنمایان گردشگری ماجراجویانه در ایران. فصلنامه پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی. ۱۱۳-۱۳۴، (۲)، ۱۱۴.

حق انتشار این مستند، متعلق به نویسندگان آن است. ۱۴۰۴ ©. ناشر این مقاله، دانشگاه پیام نور است.

این مقاله تحت گواهی زیر منتشر شده و هر نوع استفاده غیرتجاری از آن مشروط بر استناد صحیح به مقاله و با رعایت شرایط مندرج در آدرس زیر مجاز است.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)<https://arsmb.journals.pnu.ac.ir/>

مقدمه

گردشگری ماجراجویانه به عنوان یکی از پویاترین و سریع‌ترین شاخه‌های در حال رشد در صنعت گردشگری جهانی شناخته می‌شود. این رشد چشمگیر ناشی از افزایش تمایل گردشگران به تجربه‌های منحصر به فرد، هیجان‌انگیز و مبتنی بر تعامل مستقیم با طبیعت است (دب و همکاران^۱، ۲۰۲۴؛ قادری و همکاران^۲، ۲۰۲۵). گردشگری ماجراجویانه که فعالیت‌هایی چون رفتینگ، کوهنوردی، چتربازی، دوچرخه‌سواری کوهستان و اسکی را شامل می‌شود، نه تنها فرصت‌هایی برای رشد شخصی و تجربه‌های عمیق فراهم می‌کند، بلکه از منظر اقتصادی و محیط‌زیستی نیز نقشی کلیدی در توسعه پایدار، رونق بخشی به جوامع محلی و جذب سرمایه‌گذاری ایفا می‌نماید (هوگ مک‌کنزی و ریموند^۳، ۲۰۲۰؛ پونته و همکاران^۴، ۲۰۱۸). برآوردها نشان می‌دهد که ارزش این بازار در سال ۲۰۲۳ حدود ۲۹۰ میلیارد دلار بوده و پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۳۰ با رشدی قابل توجه همراه شود (گالیاکبروف و همکاران^۵، ۲۰۲۴). در پی این رشد، نیاز به راهنمایان حرفه‌ای گردشگری ماجراجویانه افزایش یافته است؛ افرادی که ترکیبی از مهارت‌های فنی، رهبری، ارتباطی و تصمیم‌گیری را در اختیار دارند و نقش محوری در تضمین ایمنی، مدیریت ریسک و خلق تجربه‌های خاطره‌انگیز ایفا می‌کنند (چئونگ^۶، ۲۰۲۲؛ روکنس و ماتیسن^۷، ۲۰۱۷).

در سال‌های اخیر، توجه پژوهشگران به مسئله آموزش و شایستگی‌های مورد نیاز راهنمایان گردشگری، به‌ویژه در بستر ماجراجویی و طبیعت‌محور، به‌طور چشمگیری افزایش یافته است. مطالعات متعددی به بررسی ابعاد مختلف نقش راهنمایان، از جمله تسهیلگری در تجربه‌های تحول‌آفرین گردشگران (دیترن و نویهوفر^۸، ۲۰۲۵)، ارتقای ایمنی در محیط‌های پرخطر (بورک و همکاران^۹، ۲۰۲۳) پرداخته‌اند. در همین راستا، پژوهشی از چامارو و همکاران^{۱۰} (۲۰۲۵) نشان داده است که نقش راهنما در فعالیت‌های ماجراجویانه، علاوه بر

تأثیر مثبت بر نگرش‌های زیست‌محیطی گردشگران، با کاهش درک ریسک و افزایش رفاه روان‌شناختی آنان همراه است. همچنین، روکنس و همکاران^{۱۱} (۲۰۱۵)، با تأکید بر مدیریت دانش و ایمنی، نقش راهنما را در ایجاد ارزش برای مشتریان در زمینه گردشگری ماجراجویانه مبتنی بر طبیعت برجسته ساخته‌اند. این یافته‌ها حاکی از تمایل جهانی به حرفه‌ای‌سازی نقش راهنما در حوزه ماجراجویی هستند؛ هرچند بیشتر پژوهش‌ها در بسترهایی مانند نروژ، استرالیا یا مناطق قطبی انجام شده‌اند و مطالعات اندکی به شرایط خاص کشورهای در حال توسعه‌ای همچون ایران پرداخته‌اند.

شایستگی‌های راهنمایان ماجراجویانه، مجموعه‌ای چندبعدی از مهارت‌های فنی، شناختی، اجتماعی و موقعیتی را در برمی‌گیرد که برای فعالیت در محیط‌های چالش‌برانگیز و پرریسک ضروری هستند. به عنوان مثال، هیلد و همکاران^{۱۲} (۲۰۲۳)، در پژوهشی پیرامون محیط‌های قطبی، بر لزوم توانمندی‌های عملیاتی و دانش موقعیتی برای حفظ ایمنی تأکید کرده‌اند. در سوی دیگر، ایروین و همکاران^{۱۳} (۲۰۲۳)، با تمرکز بر مهارت‌های غیرفنی، بر اهمیت آگاهی موقعیتی، رهبری و تصمیم‌گیری برای ارتقای تجربه گردشگر و کاهش مخاطرات احتمالی تأکید نموده‌اند. از منظر روان‌شناختی، هوگ مک‌کنزی و همکاران^{۱۴} (۲۰۲۰)، نقش راهنما را در تسهیل فرایندهای تحول فردی برجسته ساخته و ۹ شایستگی کلیدی مرتبط با این نقش را شناسایی کرده‌اند. این شایستگی‌ها، فراتر از مهارت‌های صرفاً اجرایی، به‌طور فزاینده‌ای در کانون توجه آموزش‌های تخصصی قرار گرفته‌اند.

در پاسخ به این نیازهای پیچیده و چندبعدی، مدل‌های آموزشی متعددی برای توسعه شایستگی‌های راهنمایان گردشگری ماجراجویانه ارائه شده‌اند. برخی از این مدل‌ها بر بهره‌گیری از فناوری‌های نوین، نظیر هوش مصنوعی، واقعیت مجازی و آموزش‌های تعاملی تأکید دارند. مطالعاتی همچون رامنندرا و همکاران^{۱۵} (۲۰۲۵) و چن و همکاران^{۱۶} (۲۰۲۲)، نشان می‌دهند که آموزش‌های فناورانه، به‌ویژه در بهبود مهارت‌های زبانی و بین‌فردی راهنمایان، اثربخشی بالایی

1. Deb et al.
2. Ghaderi et al.
3. Houge Mackenzie & Raymond
4. Ponte et al.
5. Galiakbarov et al.
6. Cheung
7. Røkenes & Mathisen
8. Dieteren & Neuhofer
9. Borek et al.
10. Chamarro et al.

11. Rokenes et al.
12. Hild et al.
13. Irwin et al.
14. Houge Mackenzie et al.
15. Ramendra et al.
16. Chen et al.

طراحی یک مدل آموزشی بومی سازی شده و مبتنی بر شایستگی برای راهنمایان گردشگری ماجراجویانه در ایران نهفته است. این مدل با ادغام صلاحیت های مورد نیاز و توجه به شرایط بومی، سعی در پاسخ گویی به خلأ های موجود در نظام های آموزشی دارد. به طور کلی، ادبیات علمی تأکید دارد که آموزش راهنمایان ماجراجویی باید از سطح صرفاً فنی فراتر رود و دربرگیرنده ابعاد روانی، اخلاقی، فناوریانه و زمینه محور باشد. از این رو، طراحی برنامه های آموزشی آینده، مستلزم نگاهی جامع و سیستمی است که حمایت روانی، آموزش اخلاق حرفه ای و آمادگی برای مواجهه با ناپایداری های اجتماعی و اقلیمی را نیز در برگیرد.

این پژوهش باهدف پر کردن این شکاف پژوهشی، به توسعه یک مدل آموزشی مبتنی بر شایستگی برای راهنمایان گردشگری ماجراجویانه در ایران می پردازد که مبتنی بر استانداردهای جهانی و نیازهای زمینه ای محلی است. سؤال اصلی پژوهش که این مطالعه را هدایت می کند این است: شایستگی های کلیدی مورد نیاز برای راهنمایان گردشگری ماجراجویانه در ایران چیست؟ و چگونه می توان یک مدل آموزشی این شایستگی ها را به طور مؤثری ادغام کرد تا عملکرد راهنمایان و تجربه بازدید کنندگان بهبود یابد؟ این مطالعه با تلفیق بینش های حاصل از ادبیات موجود و زمینه سازی آن ها در چشم انداز گردشگری ماجراجویانه ایران، به دنبال کمک به حرفه ای سازی راهنمایی ماجراجویانه و توسعه پایدار صنعت گردشگری ایران است.

روش شناسی پژوهش

از روش پژوهش کیفی برای دستیابی به هدف اصلی این پژوهش که طراحی یک مدل آموزشی مبتنی بر شایستگی برای راهنمایان گردشگری ماجراجویانه در ایران است، استفاده شد. این رویکرد به دلیل توانایی آن در واکاوی پدیده های پیچیده اجتماعی و فرهنگی، به ویژه در زمینه هایی که تعاملات انسانی و تجربه های زیسته نقش محوری دارند، مناسب تشخیص داده شد (کرسول^۹، ۲۰۱۷). با توجه به ماهیت چندوجهی و در حال تحول گردشگری ماجراجویانه در ایران که تحت تأثیر عوامل فرهنگی، محیطی و نهادی قرار دارد، رویکرد کیفی امکان درک عمیق تری از نیازهای آموزشی و

دارند. از سوی دیگر، رویکردهای نظام مند مانند پژوهش ویج و اوپادهیا^۱ (۲۰۲۱)، بر مشارکت ذی نفعان کلیدی و طراحی برنامه های جامع آموزشی بر پایه تحلیل نیازها تأکید دارند. همچنین، لاک و پنیزی^۲ (۲۰۲۰)، با رویکردی تجربی، اهمیت یادگیری میدانی و درگیرانه را در پرورش نگرش های محیط زیستی و مسئولانه مطرح کرده اند. از دیگر عوامل تأثیرگذار بر عملکرد راهنمایان، می توان به ابعاد روانی، اجتماعی و محیطی اشاره کرد. برای مثال، لولاند و هلگرن^۳ (۲۰۲۵)، به ضرورت سازگاری راهنمایان با شرایط اقلیمی نامطمئن و تعاملات سازمانی کارآمد پرداخته اند. مطالعات دیگر نیز از جمله پژوهش های هوانگ و همکاران^۴ (۲۰۲۳) و مک کنزی و ریموند^۵ (۲۰۲۰)، به اهمیت حمایت اجتماعی، سرمایه روان شناختی و انعطاف پذیری شغلی در افزایش رضایت شغلی و سلامت روان راهنمایان پرداخته اند. همچنین، پژوهش هایی نظیر هیلمن^۶ (۲۰۱۹) و مک کنزی و کر^۷ (۲۰۱۳)، به چالش های جنسیتی، فشارهای احساسی و تفاوت های نقش جنسیتی در حرفه راهنمایی اشاره کرده اند که نیازمند توجه ویژه در برنامه های آموزشی است.

با وجود شناسایی برخی از شایستگی های کلیدی نظیر آگاهی موقعیتی، رهبری، تاب آوری روانی و توانمندی های ارتباطی چندبانه (لی و همکاران^۸، ۲۰۲۵)، بررسی ها نشان می دهد که چارچوب های آموزشی موجود، عموماً بر الگوهای سنتی یا عمومی متمرکز بوده و کمتر به نیازهای تخصصی و بافت محور پرداخته اند. برای نمونه، پژوهش سوماناپالا و همکاران^۹ (۲۰۲۳)، در سریلانکا بر کمبود آموزش های تخصصی در زمینه بوم شناسی و حیات وحش تأکید دارد، در حالی که زیرساخت های لازم نیز ناکافی هستند.

در کشورهای در حال توسعه از جمله ایران، ادبیات پژوهشی مرتبط با آموزش راهنمایان ماجراجویی همچنان پراکنده، غیریکپارچه و فاقد مدل های بومی سازی شده است که بتواند نیازهای محیطی، فرهنگی و ایمنی این جوامع را به درستی پوشش دهد. در این زمینه، نوآوری پژوهش حاضر در

1. Vij & Upadhyaya
2. Lackey & Pennisi
3. Loland & Hällgren
4. Huang et al.
5. Hillman
6. Mackenzie & Kerr
7. Li et al.
8. Sumanapala et al.

حرفه‌ای، مشارکت در برنامه‌های میدانی و داشتن گواهی‌نامه کمک‌های اولیه بود. برخی مشارکت‌کنندگان استادان دانشگاهی حوزه مدیریت ورزشی و گردشگری بودند. انتخاب افراد براساس تجربه و شایستگی حرفه‌ای در حوزه ورزش و ماجراجویی صورت گرفت. همچنین برای گسترش شبکه مشارکت‌کنندگان، از روش نمونه‌گیری گلوله برفی از طریق ارجاع‌های حرفه‌ای بهره گرفته شد (پارکر و همکاران، ۲۰۱۹).

در مجموع، ۲۲ مصاحبه در بازه زمانی بهمن تا فروردین ۱۴۰۴ انجام گرفت. هر مصاحبه بین ۳۰ تا ۴۵ دقیقه به طول انجامید و با توجه به شرایط شرکت‌کنندگان، به صورت حضوری یا از طریق پلتفرم‌های آنلاین نظیر گوگل میت و واتساپ برگزار شد. در جدول ۱ ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان در پژوهش آورده شده است. همچنین، اشباع نظری به‌عنوان معیار نهایی برای تعیین حجم نمونه در نظر گرفته شد (لو و همکاران، ۲۰۱۸).

شایستگی‌های حرفه‌ای از دیدگاه ذی‌نفعان کلیدی این حوزه را فراهم می‌سازد.

پژوهش حاضر در چارچوب پارادایم تفسیرگرایانه انجام شد که به درک معانی و باورهای افراد از منظر خودشان تأکید دارد. این رهیافت کمک کرد تا دیدگاه‌های عمیق و تجربیات حرفه‌ای افراد فعال در حوزه گردشگری ماجراجویانه مورد بررسی قرار گیرد. گردآوری داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته با مشارکت‌کنندگان منتخب صورت گرفت. این افراد شامل راهنمایان باتجربه، تور اپراتورها، مدیران آژانس‌های گردشگری، مدرسان دوره‌های آموزشی جهانگردی، کارشناسان در گردشگری و استادان دانشگاهی دارای تخصص در آموزش گردشگری بودند. نمونه‌گیری به صورت هدفمند انجام شد تا از مشارکت افرادی با دانش و تجربه مرتبط اطمینان حاصل شود. نمونه‌گیری به صورت هدفمند و از میان خبرگان واقعی انجام شد. معیارهای خبرگی شامل سابقه حداقل سه سال فعالیت

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان در پژوهش

کد	حوزه فعالیت	استان محل فعالیت	سطح تحصیلات	جنسیت	سابقه کاری	سن
R1	راهنمای گردشگری	تهران	کارشناسی ارشد	مرد	۱۰	۲۸
R2	راهنمای گردشگری	تهران	کارشناسی ارشد	مرد	۱۲	۳۲
R3	راهنمای گردشگری	کردستان	کارشناسی	زن	۷	۳۰
R4	راهنمای گردشگری	مازندران	کارشناسی ارشد	زن	۹	۳۸
R5	راهنمای گردشگری	چهارمحال و بختیاری	کارشناسی	مرد	۶	۴۰
R6	مدیر آژانس گردشگری	یزد	کارشناسی ارشد	مرد	۸	۴۴
R7	مدیر آژانس گردشگری	تهران	دکتری	مرد	۹	۳۵
R8	مدیر آژانس گردشگری	تهران	دکتری	زن	۹	۴۱
R9	مدیر آژانس گردشگری	اصفهان	کارشناسی ارشد	زن	۷	۳۹
R10	تور اپراتور	تهران	کارشناسی ارشد	زن	۱۵	۲۶
R11	تور اپراتور	تهران	کارشناسی ارشد	زن	۸	۳۲
R12	تور اپراتور	البرز	کارشناسی ارشد	زن	۶	۳۰
R13	تور اپراتور	البرز	کارشناسی ارشد	مرد	۸	۳۵
R14	کارمند میراث فرهنگی	تهران	کارشناسی	مرد	۹	۳۱
R15	کارمند میراث فرهنگی	تهران	کارشناسی	مرد	۱۲	۳۳
R16	کارمند میراث فرهنگی	تهران	کارشناسی ارشد	مرد	۱۷	۳۶
R17	مدیر مؤسسه آموزش خدمات جهانگردی	البرز	دکتری	مرد	۱۸	۴۱
R18	مدیر مؤسسه آموزش خدمات جهانگردی	تهران	کارشناسی ارشد	زن	۲۰	۳۹
R19	مدیر مؤسسه آموزش خدمات جهانگردی	تهران	کارشناسی ارشد	مرد	۱۳	۳۴
R20	پژوهشگر و مدرس گردشگری	تهران	دکتری	زن	۵	۳۶
R21	پژوهشگر و مدرس گردشگری	اردبیل	دکتری	زن	۴	۳۲
R22	پژوهشگر و مدرس گردشگری	سمنان	دکتری	مرد	۵	۴۴

محتوایی و تناسب آن‌ها اطمینان حاصل شود. برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل تماتیک با الهام از مراحل شش‌گانه برون و کلارک استفاده شد (براون و کلارک، ۲۰۰۶). این مراحل شامل آشنایی با داده‌ها، تولید کدهای اولیه، شناسایی الگوها و سازمان‌دهی مفاهیم در قالب مضامین اصلی بود. تحلیل داده‌ها به صورت تیمی انجام گرفت تا دقت و انسجام در کدگذاری افزایش یابد (مورس، ۲۰۱۵).

پروتکل مصاحبه‌ها با بهره‌گیری از مرور جامع ادبیات مرتبط با آموزش مبتنی بر شایستگی و نیازهای تربیت راهنمایان گردشگری تدوین شد. سؤالات مصاحبه به نحوی طراحی شدند که بتوانند به شناخت شایستگی‌های کلیدی، چالش‌های آموزشی موجود، و پیشنهادهای مشارکت‌کنندگان در زمینه بهبود مدل‌های آموزشی منجر شوند. سؤالات مصاحبه توسط دو متخصص در حوزه آموزش گردشگری بازبینی شدند تا از اعتبار

جدول ۲. نمونه کدگذاری انجام شده

نقل قول	کدهای اولیه	ساب تم	تم
راهنمای حرفه‌ای باید خطرات را قبل از وقوع پیش‌بینی کند و از قبل اقدام مناسب برنامه‌ریزی کند (R7).	پیش‌بینی خطر؛ طرح اضطراری؛ آمادگی قبل از اجرا؛ مدیریت بحران	مدیریت ریسک و ایمنی	شایستگی فنی
راهنمای حرفه‌ای کسی است که بتواند گروهی ناآشنا را در شرایط چالش‌برانگیز تبدیل به یک تیم هماهنگ کند؛ این کار فقط با رهبری مؤثر و تعامل انسانی امکان‌پذیر است (R11).	رهبری گروه؛ هماهنگی تیم؛ تعامل انسانی	مدیریت و رهبری گروه	شایستگی‌های بین‌فردی
من همیشه قبل از شروع تور، درباره اصول رفتار در طبیعت با گروه صحبت می‌کنم؛ اگر راهنما این موارد را جدی نگیرد گردشگران هم بی‌توجه خواهند بود (R5).	آموزش رفتار مسئولانه؛ حفاظت از طبیعت؛ مدیریت پسماند	مسئولیت زیست‌محیطی	شایستگی‌های پایدار
یک راهنمای ماجراجویی باید از نظر جسمی در وضعیت خوبی باشد؛ نه فقط برای خودش، بلکه برای اینکه بتواند مسئولیت دیگران را هم به دوش بکشد (R17).	آمادگی جسمانی؛ تحمل فشار فیزیکی؛ مسئولیت‌پذیری	آمادگی جسمانی و سلامتی	شایستگی‌های فردی

۲۰۰۹). تمامی ملاحظات اخلاقی شامل کسب رضایت آگاهانه، حفظ محرمانگی اطلاعات و ذخیره‌سازی ایمن داده‌ها با دقت رعایت گردید. همچنین در پژوهش حاضر از پایایی باز آزمون برای تأیید پایایی کدگذاری و مصاحبه‌های انجام شده استفاده شد که در جدول ۲ آورده شده است که مقدار ۹۲ درصد را نشان داد و بیانگر سطح بالای توافق میان آن‌ها بود.

به‌منظور افزایش اعتبار و پایایی یافته‌ها، از روش‌های گوناگونی مانند بازبینی توسط اعضای مشارکت‌کننده، بازبینی همتایان پژوهشی و مثلث‌سازی داده‌ها استفاده شد (نول و همکاران، ۲۰۱۷). همچنین، برای تضمین اعتبار علمی پژوهش، راهبردهایی مبتنی بر شاخص‌های باورپذیری، قابلیت اتکا، تأییدپذیری و انتقال‌پذیری به کار گرفته شد (براد و همکاران،

$$\text{درصد پایایی} = \frac{\text{تعداد توافقات} \times 2}{\text{تعداد کل کدها}} \times 100$$

جدول ۳. پایایی باز آزمون

مصاحبه‌شوندگان	تعداد کدهای استخراجی	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	درصد پایایی بازآزمون
مصاحبه اول	۲۶	۲۴	۲	۹۲٪
مصاحبه دوم	۲۵	۲۲	۳	۸۸٪
مصاحبه سوم	۲۴	۲۲	۲	۹۱٪
مصاحبه چهارم	۲۵	۲۴	۱	۹۶٪
مجموع	۱۰۰	۹۲	۸	۹۲٪

یافته‌ها

تماتیک بازتابی طراحی شده است و در واقع نوعی چارچوب مفهومی کیفی محسوب می‌شود. در جدول زیر یافته‌های پژوهش آورده شده است و در ادامه به تفسیر یافته‌ها با استفاده از نق قول‌ها از مصاحبه با مشارکت‌کنندگان در پژوهش پرداخته شده است.

با توجه به اهمیت روزافزون آموزش مبتنی بر شایستگی در صنعت گردشگری ماجراجویانه، این مطالعه باهدف طراحی یک مدل آموزشی مبتنی بر شایستگی برای راهنمایان این حوزه در ایران انجام شد. مدل ارائه‌شده بر مبنای داده‌های کیفی و تحلیل

جدول ۴. یافته‌های حاصل از تحلیل تماتیک

تم‌ها	ساب تم‌ها	کدهای اولیه
شایستگی‌های فنی	مدیریت ریسک و ایمنی	پیش‌بینی خطر؛ طرح اضطراری؛ آمادگی قبل از اجرا؛ مدیریت شرایط متغیر طبیعت
	مهارت‌های فوریت‌های پزشکی و اقدامات حیاتی	واکنش سریع در بحران؛ مدیریت آسیب‌ها؛ ضرورت کمک‌های اولیه؛ جلوگیری از فاجعه
	استفاده ایمن از تجهیزات	تسلط بر تجهیزات؛ جلوگیری از اشتباهات فنی؛ آموزش عملی؛ ایمنی در ابزارهای تخصصی
	دانش تخصصی	دانش محیطی؛ آگاهی فرهنگی؛ خلق تجربه معنادار؛ دانش جغرافیایی و محلی
	استفاده از فناوری‌های نوین	بهره‌گیری از فناوری؛ پیش‌بینی آب‌وهوا؛ مدیریت ریسک با ابزارهای دیجیتال؛ تنظیم برنامه سفر
شایستگی‌های بین فردی	اخلاق حرفه‌ای و اعتمادسازی	جلب اعتماد؛ رفتار صادقانه؛ احترام به گروه؛ اخلاق حرفه‌ای؛ نگرش مثبت
	مدیریت و رهبری گروه	رهبری گروه؛ هماهنگی تیم؛ تعامل انسانی؛ تصمیم‌گیری سریع؛ مدیریت زمان
	مهارت‌های ارتباطی و تعاملی	انتقال اطلاعات؛ درک فرهنگی؛ هوش هیجانی؛ داستان‌سرایی؛ آموزش تعاملی
شایستگی‌های فردی	آمادگی جسمانی و سلامتی	آمادگی جسمانی؛ تحمل فشار فیزیکی؛ مسئولیت‌پذیری؛ حفظ سلامت در شرایط سخت
	ویژگی‌های روانی و شخصیتی	مدیریت استرس؛ حفظ آرامش؛ اعتمادبه‌نفس؛ صبوری؛ شوخ‌طبعی
	هویت حرفه‌ای و توسعه فردی	یادگیری مداوم؛ شرکت در دوره‌های آموزشی؛ تعهد به به‌روزرسانی؛ توسعه فردی
	نوآوری و خلاقیت؛ طراحی مسیرهای منحصر به فرد	طراحی نوآورانه؛ تلفیق عناصر فرهنگی؛ خلاقیت در تورها؛ پاسخ به علایق گروه
	صلاحیت‌های شناختی	تفکر انتقادی؛ تحلیل موقعیت؛ تصمیم‌گیری سریع؛ حل مسئله
شایستگی‌های پایدار	رفتارهای پایدار در طبیعت	آموزش رفتار مسئولانه؛ حفاظت از طبیعت؛ مدیریت پسماند؛ کاهش پلاستیک
	مسئولیت اقتصادی	حمایت از اقتصاد محلی؛ معرفی محصولات بومی؛ توزیع منافع؛ انتخاب خدمات محلی
	مسئولیت اجتماعی-فرهنگی	احترام به فرهنگ محلی؛ تعامل مثبت؛ حفظ ارزش‌ها؛ معرفی آداب و رسوم
سطوح آموزشی	آموزش مقدماتی برای تازه‌کاران	اصول ایمنی پایه؛ آشنایی با محیط طبیعی؛ تجهیزات پایه؛ ارتباط اولیه با گردشگران
	آموزش پیشرفته برای افراد با تجربه میدانی	مدیریت بحران؛ تصمیم‌گیری در شرایط سخت؛ طراحی مسیرهای ترکیبی؛ تفسیر فرهنگی
	آموزش حرفه‌ای برای تورهای پیچیده	رهبری در موقعیت‌های اضطراری؛ هماهنگی بین‌المللی؛ طراحی تجربه منحصر به فرد
روش‌های یادگیری	آموزش میدانی	یادگیری در محیط واقعی؛ چالش‌های طبیعی؛ تصمیم‌گیری عملی
	یادگیری ترکیبی	آموزش حضوری و آنلاین؛ قوانین و فرهنگ محلی؛ مقدمات ارتباطی
	شبیه‌سازی	شبیه‌سازی سناریوها؛ شرایط شبه‌واقعی؛ واکنش در بحران
	متورینگ	انتقال تجربه از باتجربه‌ها؛ شکل‌گیری نگرش‌ها؛ استانداردهای رفتاری
ارزیابی و صدور گواهینامه	ارزیابی عملی و میدانی	ارزیابی در محیط واقعی؛ سنجش عملکرد عملی؛ واکنش در بحران
	صدور گواهینامه معتبر	ساختار چندسطحی گواهینامه؛ اعتبار حرفه‌ای؛ اعتماد گردشگران

ادامه جدول ۴. یافته‌های حاصل از تحلیل تماتیک

تم‌ها	ساب تم‌ها	کدهای اولیه
بازخورد و انطباق	ارزیابی میدانی و جمع‌آوری داده	ارزیابی عملکرد در تور؛ بازخورد گردشگران؛ مشاهده مستقیم
	انطباق و به‌روزرسانی آموزشی	بازنگری مداوم محتوا؛ تحلیل بازخورد؛ تغییر دوره‌ها
	پیامدهای سطح خرد	بهبود تجربه گردشگران؛ رضایت و امنیت؛ هیجان کنترل شده
پیامدها و اثرات مدل آموزشی	پیامدهای سطح میانی	ارتقای تصویر مقصد؛ مشارکت جوامع محلی؛ توزیع گردشگران
	پیامدهای سطح کلان	حرفه‌ای‌سازی صنعت؛ استانداردهای ملی؛ همکاری سیاست‌گذاری

۱. شایستگی‌های فنی

شرکت‌کنندگان بر این نکته تأکید داشتند که مهارت‌های فنی، بنیان اصلی عملکرد حرفه‌ای راهنمایان ماجراجویی را تشکیل می‌دهد. این مهارت‌ها برای تضمین ایمنی، پاسخ مؤثر به شرایط بحرانی و ارتقای کیفیت کلی تجربه گردشگری در محیط‌های پرخطر حیاتی هستند. یکی از مهم‌ترین شایستگی‌های مطرح‌شده، توانایی تحلیل شرایط محیطی و پیشگیری از وقوع حوادث بود. در همین راستا، یکی از پاسخ‌دهندگان (R7) اشاره کرد: «راهنمای حرفه‌ای باید بتواند خطرات احتمالی را قبل از وقوع پیش‌بینی کرده و اقدامات مناسب را از قبل برنامه‌ریزی کند؛ این مسئله در شرایط متغیر طبیعت حیاتی است.» همچنین، تسلط بر کمک‌های اولیه و فوریت‌های پزشکی، یکی دیگر از محورهای کلیدی مورد توجه مشارکت‌کنندگان بود. در شرایطی که دسترسی به خدمات درمانی دشوار یا غیرممکن است، راهنمایان باید قادر باشند اقدامات حیاتی را برای حفظ جان گردشگران انجام دهند. یکی از شرکت‌کنندگان (R21) خاطرنشان کرد: «اگر در مناطق دورافتاده نتوانید در لحظه واکنش مناسب نشان دهید، یک آسیب کوچک می‌تواند به فاجعه ختم شود؛ دانستن کمک‌های اولیه برای ما یک ضرورت است نه انتخاب».

توانایی استفاده ایمن و مؤثر از تجهیزات تخصصی نیز به‌عنوان یک صلاحیت اساسی مطرح شد. راهنمایان باید با تجهیزات مختلف مانند ابزارهای صخره‌نوردی، قایق‌رانی، نایبری و پرواز به‌خوبی آشنا بوده و از آن‌ها در شرایط

متنوع استفاده کنند. یکی از پاسخ‌دهندگان (R12) بیان کرد: «یک اشتباه کوچک در بستن طناب یا راه‌اندازی تجهیزات فنی ممکن است جان یک گردشگر را به خطر بیندازد؛ آموزش عملی در این زمینه غیرقابل چشم‌پوشی است.» از دیدگاه بسیاری از مشارکت‌کنندگان، دانش تخصصی نیز نقشی اساسی در کیفیت عملکرد راهنما دارد. این دانش باید حوزه‌هایی همچون جغرافیای طبیعی، فرهنگ بومی، قوانین گردشگری و مسائل زیست‌محیطی را پوشش دهد. راهنمایان آگاه، قادرند اطلاعات مفید و جذابی به گردشگران ارائه دهند و درعین‌حال رفتارهای مسئولانه را در طبیعت ترویج کنند. دراین‌باره، یکی از شرکت‌کنندگان (R9) توضیح داد: «راهنمای خوب فقط یک رهبر فیزیکی نیست، بلکه باید دانشی عمیق از محیط و جامعه محلی داشته باشد تا بتواند تجربه‌ای معنادار برای گردشگران خلق کند.» در نهایت، بهره‌گیری از فناوری‌های نوین برای برنامه‌ریزی و مدیریت سفر، یکی دیگر از محورهای مورد تأکید بود. استفاده از اپلیکیشن‌های مسیریابی، نرم‌افزارهای پیش‌بینی آب‌وهوا و سامانه‌های هوشمند مبتنی بر هوش مصنوعی می‌تواند نقش مهمی در افزایش دقت، ایمنی و بهره‌وری ایفا کند. یکی از پاسخ‌دهندگان (R17) اشاره کرد: «من با استفاده از آب‌های هواشناسی و ابزارهای هوش مصنوعی توانسته‌ام برنامه سفر را طوری تنظیم کنم که از مواجهه با طوفان یا گرمای شدید جلوگیری شود؛ این ابزارها کمک بزرگی در مدیریت ریسک هستند».

۲. شایستگی‌های بین فردی

تحلیل کیفی داده‌ها نشان داد که شایستگی‌های بین فردی از جمله مهم‌ترین ابعاد صلاحیت حرفه‌ای راهنمایان گردشگری ماجراجویانه در ایران محسوب می‌شوند. این شایستگی‌ها نقش محوری در شکل‌دهی به تجربه گردشگران و تقویت تعاملات انسانی در بستر سفرهای ماجراجویانه دارند. عناصر کلیدی این بُعد شامل اخلاق حرفه‌ای، صداقت، نگرش مثبت، رعایت اصول برابری و ایجاد اعتماد در گروه است. یکی از مشارکت‌کنندگان (R4) بیان کرد: «اگر راهنما بتواند اعتماد گروه را جلب کند، حتی بهترین برنامه‌ریزی هم به تجربه موافقی منتهی نمی‌شود؛ این اعتماد از رفتار صادقانه و احترام‌آمیز نشئت می‌گیرد.»

در همین راستا، توانایی رهبری و مدیریت گروه در موقعیت‌های پویا و گاه بحرانی، از دیگر ابعاد حیاتی شایستگی‌های بین فردی شناخته شد. مهارت‌هایی مانند تصمیم‌گیری سریع، مدیریت زمان، انگیزش بخشی و هماهنگ‌سازی اعضای گروه برای دستیابی به اهداف مشترک در فعالیتهای ماجراجویانه ضروری است. یکی از پاسخ‌دهندگان (R11) اظهار داشت: «راهنمای حرفه‌ای کسی است که بتواند گروهی ناآشنا را در شرایط چالش‌برانگیز تبدیل به یک تیم هماهنگ کند؛ این کار فقط با رهبری مؤثر و تعامل انسانی امکان‌پذیر است.»

همچنین، آموزش تعاملی و مهارت‌های ارتباطی در میان ساب‌تم‌های کلیدی دیگری قرار داشتند که شرکت‌کنندگان به آن‌ها اشاره کردند. توانایی انتقال مؤثر اطلاعات، استفاده از داستان‌سرایی، درک متقابل فرهنگی و بهره‌گیری از هوش هیجانی از مهم‌ترین جنبه‌های این بُعد بودند. یکی از مصاحبه‌شوندگان (R6) عنوان کرد: «وقتی راهنما بتواند با زبان ساده مفاهیم پیچیده را منتقل کند و در عین حال به تفاوت‌های فرهنگی گروه احترام بگذارد، آموزش به یک تجربه لذت‌بخش تبدیل می‌شود.» این یافته‌ها نشان می‌دهند که آموزش مبتنی بر شایستگی باید بر توسعه جامع مهارت‌های بین فردی تمرکز داشته باشد تا راهنمایان بتوانند در مواجهه با گروه‌های متنوع، عملکردی اثربخش و انسانی داشته باشند.

۳. شایستگی‌های فردی

از نگاه اکثر مشارکت‌کنندگان، صلاحیت‌های فردی یکی از پایه‌های کلیدی در عملکرد اثربخش راهنمایان ماجراجویانه محسوب می‌شود. این صلاحیت‌ها به ابعاد گوناگونی از ویژگی‌های جسمانی، روانی، حرفه‌ای و شناختی اشاره دارند که برای مواجهه با شرایط پرچالش و متغیر سفرهای ماجراجویانه حیاتی هستند. یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌ها، آمادگی جسمانی و توان بدنی راهنما است. این ویژگی به توانایی تحمل فشارهای فیزیکی، حفظ سلامت در شرایط سخت و مدیریت انرژی در طول مسیر مربوط می‌شود. راهنمایانی که از آمادگی بدنی مناسبی برخوردارند، اعتماد و احساس امنیت بیشتری در میان گردشگران ایجاد می‌کنند. در این زمینه، یکی از پاسخ‌دهندگان (R17) اظهار داشت: «یک راهنمای ماجراجویی باید از نظر جسمی در وضعیت خوبی باشد؛ نه فقط برای خودش، بلکه برای اینکه بتواند مسئولیت دیگران را هم به دوش بکشد.» در ادامه، صلاحیت‌های شخصیتی و روانی نیز به عنوان یکی از عناصر کلیدی در عملکرد حرفه‌ای مطرح شدند. این صلاحیت‌ها شامل توانایی مدیریت استرس، حفظ آرامش ذهنی، شوخ‌طبعی، صبوری و اعتمادبه‌نفس است که در شرایط بحرانی بسیار کارآمد هستند. یکی از مشارکت‌کنندگان (R8) در این خصوص بیان کرد: «وقتی هوا ناگهان تغییر می‌کند یا مشکلی پیش می‌آید، همه نگاهشان به راهنماست؛ اگر او آرام باشد، بقیه هم آرام می‌مانند.» هویت حرفه‌ای و توسعه فردی نیز به عنوان بُعدی دیگر، نقش مهمی در کیفیت عملکرد راهنما ایفا می‌کند. یادگیری مداوم، شرکت در دوره‌های آموزشی و تعهد به به‌روز ماندن، از جمله شاخص‌های این حوزه محسوب می‌شوند. یکی از شرکت‌کنندگان (R2) در این باره گفت: «برای من آموزش هیچ‌وقت متوقف نمی‌شود؛ هر سال مهارت‌های جدیدی یاد می‌گیرم تا همیشه آماده شرایط تازه باشم.»

خلاقیت و نوآوری از دیگر ابعاد مطرح‌شده در تحلیل‌ها بود. راهنمایان خلاق قادرند تجربه‌هایی منحصر به فرد و متفاوت برای گردشگران خلق کنند. این توانایی شامل طراحی مسیرهای نو، تلفیق فعالیت‌های متنوع و پاسخگویی به علایق خاص گروه‌های مختلف است. در این راستا، یکی از مصاحبه‌شوندگان (R10) عنوان کرد: «من همیشه سعی

می‌کنم توها را با ایده‌های تازه طراحی کنم؛ مثلاً اضافه کردن عناصر فرهنگی بومی باعث می‌شود تجربه گردشگر خاص‌تر و به‌یادماندنی‌تر شود.» در نهایت، صلاحیت‌های شناختی از جمله تفکر انتقادی، تحلیل موقعیت‌ها، تصمیم‌گیری سریع و حل مسئله، از دیگر عناصر حیاتی شناسایی شدند. این توانایی‌ها به راهنما کمک می‌کنند تا در موقعیت‌های غیرمنتظره، تصمیمات به‌موقع و مؤثری اتخاذ کند. یکی از راهنمایان (R22) خاطرنشان کرد: «در سفرهای ماجراجویانه، فرصت زیادی برای فکر کردن نیست؛ باید بتوانی در لحظه بهترین تصمیم را بگیری و این نیاز به تمرین ذهنی دارد.» این یافته‌ها نشان می‌دهند که در طراحی یک مدل آموزش مبتنی بر شایستگی برای راهنمایان گردشگری ماجراجویانه باید به توسعه همه‌جانبه صلاحیت‌های فردی توجه داشته باشد؛ چراکه این صلاحیت‌ها، بنیان‌گذار تجربه‌ای ایمن، جذاب و حرفه‌ای برای گردشگران هستند.

۴. شایستگی‌های پایدار

براساس دیدگاه مشارکت‌کنندگان، شایستگی‌های پایدار یکی از ارکان اساسی در مسیر توسعه گردشگری ماجراجویانه مسئولانه در ایران به شمار می‌روند. این صلاحیت‌ها که در سه زیر موضوع مسئولیت‌های زیست‌محیطی، اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی طبقه‌بندی می‌شوند، نه تنها کیفیت تجربه گردشگران را ارتقا می‌دهند، بلکه پایداری مقصدهای گردشگری را نیز تضمین می‌کنند. از منظر زیست‌محیطی، راهنمایان نقش فعالی در حفاظت از طبیعت و کاهش اثرات منفی فعالیت‌های گردشگری ایفا می‌کنند. این شایستگی شامل اقداماتی نظیر کاهش استفاده از مواد پلاستیکی، مدیریت پسماند در طول سفر، آموزش رفتارهای مسئولانه به گردشگران و مراقبت از منابع طبیعی است. در همین راستا، یکی از شرکت‌کنندگان (R11) اظهار کرد: «من همیشه قبل از شروع تور، درباره اصول رفتار در طبیعت با گروه صحبت می‌کنم؛ اگر راهنما این موارد را جدی نگیرد، گردشگران هم بی‌توجه خواهند بود».

در بُعد اجتماعی - فرهنگی، توانایی راهنما در ایجاد تعامل مثبت بین گردشگران و جوامع میزبان، نقش مهمی در حفظ ارزش‌های فرهنگی ایفا می‌کند. راهنمایان با معرفی آداب‌ورسوم، قوانین نانوشته محلی و ترویج احترام متقابل، زمینه‌ساز ارتباطی معنادار میان فرهنگ‌ها می‌شوند. در این باره، یکی از پاسخ‌دهندگان (R6) بیان داشت: «وقتی به مناطق

سنتی می‌رویم، همیشه به گردشگران می‌گویم که چطور رفتار کنند تا اهالی احساس بی‌احترامی نکنند. این موضوع به کیفیت تجربه همه کمک می‌کند.» مسئولیت اقتصادی نیز به تعهد راهنما برای حمایت از اقتصاد محلی اشاره دارد؛ از طریق انتخاب خدمات بومی، معرفی محصولات صنایع دستی و توصیه به استفاده از امکانات محلی. این اقدامات باعث توزیع بهتر منافع اقتصادی حاصل از گردشگری و تقویت پایداری جوامع محلی می‌شود. یکی از مشارکت‌کنندگان (R20) عنوان کرد: «وقتی گردشگران می‌پرسند از کجا خرید کنند، اول از همه بازار محلی را پیشنهاد می‌دهم؛ چون می‌دانم حمایت از تولیدات بومی چقدر برای آن منطقه مهم است.» مجموع این شایستگی‌های پایدار، نشان‌دهنده رویکردی جامع در نقش‌آفرینی راهنمایان ماجراجویانه است که نه تنها به تجربه گردشگر توجه دارد، بلکه در خدمت حفاظت از طبیعت، فرهنگ و اقتصاد بومی نیز قرار می‌گیرد. این یافته‌ها نشان می‌دهند که در طراحی یک مدل آموزش مبتنی بر شایستگی، توجه به مؤلفه‌های پایداری باید در اولویت قرار گیرد.

۵. سطوح آموزشی راهنمایان گردشگری ماجراجویانه

از تحلیل مصاحبه‌ها چنین برمی‌آید که طراحی آموزشی اثربخش برای راهنمایان ماجراجویانه باید با در نظر گرفتن تفاوت‌های تجربه، مهارت و تخصص آن‌ها صورت گیرد. بسیاری از مشارکت‌کنندگان بر این باور بودند که یک برنامه آموزشی موفق باید به صورت مرحله‌ای و سطح‌بندی شده تدوین شود. به‌طور کلی، سه سطح اصلی برای آموزش راهنمایان قابل تشخیص است: سطح مقدماتی، این سطح ویژه راهنمایانی است که تجربه کمی در حوزه ماجراجویی دارند یا به‌تازگی وارد این حرفه شده‌اند. محتوای آموزشی در این سطح باید روی مفاهیم پایه‌ای تمرکز داشته باشد؛ مانند اصول ایمنی، آشنایی با محیط طبیعی، تجهیزات پایه و مهارت‌های اولیه ارتباط با گردشگران در این سطح باید قرار گیرد. یکی از مشارکت‌کنندگان (R7) در این خصوص گفت: «کسی که تازه وارد این کار میشه، اول از همه باید با اصول اولیه برخورد با گردشگر، وسایل ایمنی و کار با نقشه آشنا باشه، بعد می‌تونه در مراحل بعدی به مهارت‌های پیچیده‌تر برسه».

سطح پیشرفته، در این سطح، آموزش‌ها باید برای راهنمایانی طراحی شود که تجربه میدانی بیشتری دارند؛ اما

تور رفتینگ داشتیم که خیلی تأثیرگذار بود. یاد گرفتم چطور تصمیم فوری بگیرم». منتورینگ یکی از عناصر کلیدی در توسعه حرفه‌ای راهنمایان ماجراجویانه، بهره‌گیری از تجربه راهنمایان باسابقه از طریق نظام منتورینگ بود. بسیاری از مشارکت‌کنندگان بر این باور بودند که یادگیری در سایه راهنمایان حرفه‌ای، فراتر از انتقال دانش، منجر به شکل‌گیری نگرش‌ها و استانداردهای رفتاری می‌شود. یکی از مشارکت‌کنندگان (R15) اظهار داشت: «آموزشی که از یک مربی با تجربه می‌گیرم، صرفاً درباره مهارت نیست. او به من یاد داد چطور با احترام با مسافر برخورد کنم، چطور در موقعیت‌های بحرانی آرام باشم و چه چیزهایی واقعاً در دل طبیعت مهم هستند. آموزش واقعی در کنار یک منتور شکل می‌گیرد».

۷. ارزیابی و صدور گواهینامه

یکی از مؤلفه‌های مهم در طراحی نظام آموزشی برای راهنمایان گردشگری ماجراجویانه، تعیین شیوه‌های دقیق و کاربردی برای ارزیابی صلاحیت‌ها و اعطای گواهینامه‌های معتبر است. بسیاری از مشارکت‌کنندگان تأکید داشتند که ارزیابی صرفاً نباید نظری و بر پایه آزمون کتبی باشد، بلکه باید در بسترهای واقعی و با سنجش عملکرد عملی انجام گیرد. به‌ویژه در محیط‌های پرریسک و غیرقابل‌پیش‌بینی، توانمندی‌های عملی راهنما باید مورد ارزیابی واقع‌بینانه قرار گیرد. یکی از راهنمایان با تجربه (R4) در این باره اظهار داشت: «هیچ امتحانی جای تجربه در دل طبیعت رو نمی‌گیرد. ارزیابی باید توی محیط واقعی باشه؛ جایی که بفهمی طرف تو بحران واقعاً چه واکنشی نشون می‌ده».

افزون بر این، ساختار صدور گواهینامه باید به صورت چندسطحی طراحی شود تا متناسب با سطوح مختلف شایستگی و تجربه حرفه‌ای راهنمایان باشد. اعطای گواهینامه معتبر از سوی نهادهای قانونی یا مؤسسات آموزشی رسمی، ضمن ارتقای جایگاه حرفه‌ای راهنمایان، به ایجاد اعتماد میان گردشگران نیز کمک می‌کند. برخی مشارکت‌کنندگان به نبود ساختار یکپارچه برای ارزیابی اشاره کردند و خواستار ایجاد چارچوبی مدون شدند. یکی از راهنمایان (R5) بیان کرد: «اگه مدرک حرفه‌ای از یه نهاد قابل قبول بگیرم، هم انگیزه خودم بیشتر می‌شه، هم گردشگر با خیال راحت‌تری من رو انتخاب می‌کنه. این

همچنان نیازمند ارتقای مهارت‌های تخصصی‌تر هستند. موضوعاتی همچون مدیریت بحران، تصمیم‌گیری در شرایط سخت، طراحی مسیرهای ترکیبی و مهارت‌های تفسیر فرهنگی در این سطح مورد تأکید قرار گرفت. یکی از مشارکت‌کنندگان (R15) با سابقه چهار سال فعالیت میدانی گفت: «من چندساله کار می‌کنم؛ ولی هنوز وقتی برنامه چندروزه یا مسیرهای پرریسک پیش می‌اد، احساس نیاز به آموزش بیشتر دارم؛ مثلاً در مدیریت ریسک یا مدیریت گروه». سطح حرفه‌ای این سطح برای راهنمایانی تعریف شده است که مسئولیت هدایت تورهای پیچیده‌تر، چندروزه، یا در شرایط آب و هوایی سخت را بر عهده دارند. آموزش‌های این سطح باید شامل مهارت‌های رهبری، راهبری در موقعیت‌های اضطراری، هماهنگی با گروه‌های بین‌المللی و طراحی تجربه‌های منحصربه‌فرد باشد. یکی از راهنمایان باسابقه بین‌المللی (R19) اظهار کرد: «در سطح حرفه‌ای، دیگه فقط بحث دانش و مهارت نیست، باید توانایی رهبری گروه‌های متفاوت، مدیریت در شرایط بحرانی و طراحی تجربه خاص برای مشتری داشته باشی».

۸. روش‌ها و محیط‌های یادگیری

یادگیری ترکیبی شامل آموزش حضوری و آنلاین برای برخی مهارت‌ها مانند قوانین، فرهنگ محلی یا مقدمات ارتباطی پیشنهاد شد. مشارکت‌کننده‌ای (R8) اشاره کرد: «بعضی از درس‌ها رو میشه آنلاین گذراند، ولی چیزهایی مثل کمک‌های اولیه یا جهت‌یابی باید حضوری و عملی باشه». آموزش میدانی بیشتر شرکت‌کنندگان معتقد بودند یادگیری در محیط واقعی تأثیرگذارتر از آموزش کلاسی است، چراکه چالش‌ها و تصمیم‌گیری‌های واقعی در فضای طبیعی تجربه می‌شوند. به گفته یکی از مشارکت‌کنندگان (R12): «آدم وقتی تو دل طبیعت آموزش ببینه، هم بهتر یاد می‌گیره هم استرس شرایط واقعی رو می‌فهمه. تو کلاس فقط حرف می‌زنیم؛ ولی تو طبیعت عمل می‌کنیم». شبیه‌سازی برخی از راهنمایان با تجربه پیشنهاد دادند که استفاده از سناریوهای ساختگی با شرایط شبه واقعی (مثلاً برخورد با مار، گم‌شدن گردشگر، یا آسیب در کوهستان) می‌تواند آمادگی ذهنی و واکنش در بحران را ارتقا دهد. در این باره یکی از مشارکت‌کنندگان (R4) گفت: «من یادم میاد وقتی آموزش دیدم، یه شبیه‌سازی از نجات گردشگر در

صنعت گردشگری ماجراجویانه داشته باشد. این امر زمینه‌ساز شکل‌گیری دوره‌های بازآموزی هدفمند و تخصصی خواهد بود که در مسیر حرفه‌ای شدن راهنماها بسیار حیاتی است.

۹. پیامدها و اثرات مدل آموزشی بر صنعت گردشگری

پیاپی سازی یک مدل آموزشی ساختاریافته برای راهنمایان گردشگری ماجراجویانه، تأثیرات متعددی را در سطوح مختلف اکوسیستم گردشگری بر جای می‌گذارد. در سطح میکرو، یعنی در ارتباط مستقیم با گردشگران، یافته‌ها نشان می‌دهد که راهنمایان آموزش دیده به‌طور قابل‌توجهی در بهبود تجربه گردشگران نقش‌آفرینی می‌کنند. مهارت‌های ارتباطی، مدیریت ریسک، آگاهی فرهنگی و تسلط بر اصول ایمنی از جمله مواردی است که رضایت و امنیت گردشگران را افزایش می‌دهد. یکی از مصاحبه‌شوندگان (R6) که سابقه اجرای تور در کویر را داشت گفت: «وقتی راهنما حرفه‌ای باشد، توریست حس امنیت، هیجان کنترل‌شده و احترام به فرهنگ محلی رو تجربه می‌کنه. این خودش باعث می‌شه سفرش رو به بقیه هم پیشنهاد بده». در سطح مزو یا مقصدهای گردشگری، تأثیر آموزش حرفه‌ای راهنمایان در ارتقای تصویر مقصد، توزیع متوازن گردشگران و افزایش مشارکت جوامع محلی مشاهده شد. مصاحبه‌شوندگان تأکید داشتند که راهنمایان محلی که آموزش دیده‌اند، می‌توانند واسطه‌ای مؤثر میان گردشگران و ساکنان باشند و با تفسیر فرهنگی، حفظ محیط‌زیست و هدایت توریست‌ها به مقاصد کمتر شناخته‌شده، به توسعه پایدار کمک کنند. به‌طور نمونه، یک کارشناس گردشگری محلی (R10) گفت: «توی مناطقی مثل منطقه کوهستانی ما، وقتی راهنمای بومی آموزش دیده با گروه میاد، هم گردشگران راضی هستند، هم ما. چون نظم هست، احترام به طبیعت هست، حتی به اقتصاد محلی هم کمک بیشتری می‌شه».

در سطح کلان یا ماکرو، اجرای چنین مدلی می‌تواند به حرفه‌ای‌سازی صنعت گردشگری ماجراجویانه و نهادینه‌سازی استانداردها در سطح جامعه ماجراجویانه منجر شود. داده‌ها حاکی از آن است که نبود چارچوب آموزشی منسجم، منجر به ورود افراد فاقد صلاحیت به این حرفه شده و ریسک‌هایی برای صنعت، برند ملی و امنیت گردشگران ایجاد کرده است.

باعث می‌شه سطح حرفه‌ای کار بالا بره». این یافته‌ها نشان می‌دهد که ارزیابی دقیق، میدانی و چندمرحله‌ای، همراه با صدور گواهینامه معتبر، نقشی اساسی در حرفه‌ای‌سازی آموزش راهنمایان ماجراجویانه دارد.

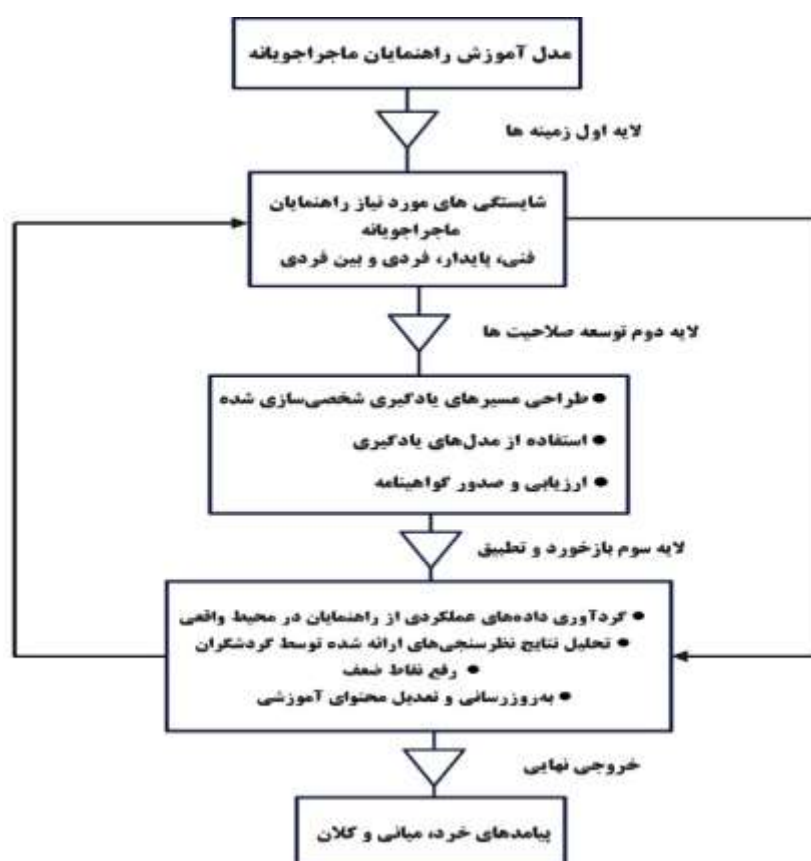
۸. بازخورد و انطباق در آموزش راهنمایان ماجراجویانه

یکی از مؤلفه‌های مهم در اثربخشی دوره‌های آموزشی برای راهنمایان گردشگری ماجراجویانه، طراحی مکانیزم‌های مستمر برای دریافت بازخورد، ارزیابی عملکرد و انطباق محتوای آموزشی با نیازهای واقعی است. تحلیل داده‌ها نشان داد که راهنمایان و مربیان با تجربه بر ضرورت ارزیابی میدانی و جمع‌آوری داده از عملکرد راهنماها در حین اجرای تورها تأکید داشتند.

براساس یافته‌ها، استفاده از ابزارهایی مانند فرم‌های بازخورد گردشگران، ارزیابی همکاران و مشاهده مستقیم توسط ناظران آموزش دیده می‌تواند در تشخیص شکاف‌های شایستگی و اصلاح دوره‌ها مؤثر باشد. یکی از مربیان با سابقه (R19) در این زمینه اظهار داشت: «خیلی مهمه که بعد از آموزش، ببینیم راهنماها توی تور واقعی چه جوری عمل می‌کنن. بعضی‌ها تو کلاس خوبن، ولی تو شرایط واقعی دچار مشکل می‌شن. باید بازخورد توریست‌ها و خود تور رو جدی گرفت تا بفهمیم کجا باید دوره رو اصلاح کنیم». همچنین مشارکت‌کنندگان بر این باور بودند که بازنگری مداوم در محتوای دروس، با تکیه بر داده‌های حاصل از ارزیابی عملکرد راهنماها و نظرسنجی گردشگران، باعث به‌روزرسانی و پویایی برنامه آموزشی می‌شود. از دیدگاه آنان، نظام بازخورد باید به شکل ساختاریافته و منظم در سیستم آموزشی گنجانده شود تا بتواند انطباق بین نیازهای بازار، تغییرات محیطی و مهارت‌های مورد انتظار را حفظ کند. یکی از راهنماهای حرفه‌ای (R4) در این باره گفت: «وقتی یک راهنما چند بار بازخورد منفی بگیره، یعنی یه مشکلی تو آموزشش بوده. اگر ما بازخوردها رو تحلیل نکنیم و دوره‌ها رو تغییر ندیم، هیچی بهتر نمی‌شه. آموزش باید زنده باشه، نه یه چیز ثابت و تکراری». بازخورد و انطباق نقش پل ارتباطی میان آموزش و اثرگذاری نهایی بر کیفیت خدمات راهنمایی دارد و بدون آن، مدل آموزشی نمی‌تواند کارکردی انعطاف‌پذیر و پاسخ‌گو به تحولات

لایه بازخورد و تطبیق، و لایه پیامدها. در این چارچوب، شرایط فرهنگی، سیاستی و زیرساختی به‌عنوان پیش‌زمینه طراحی آموزش‌های مبتنی بر شایستگی نقش دارند. شایستگی‌ها از طریق روش‌هایی همچون یادگیری ترکیبی، آموزش مبتنی بر چالش و منتورینگ توسعه می‌یابند. سپس با جمع‌آوری داده‌های عملکردی و بازخورد گردشگران، فرایند آموزش به‌طور مستمر اصلاح می‌شود. در نهایت، این فرایند منجر به پیامدهایی در سه سطح خرد (رضایت گردشگر)، میانی (بهبود تجربه مقصد) و کلان (ارتقای صنعت و سیاست‌گذاری) می‌شود. این مدل به‌عنوان یک چارچوب کاربردی برای طراحی برنامه‌های آموزشی راهنمایان ماجراجویانه در بافت ایران قابل بهره‌برداری است.

توسعه یک مدل رسمی آموزشی، زمینه‌ساز تدوین مقررات صدور مجوز، استانداردهای ملی مهارت و همکاری میان وزارت گردشگری، مراکز آموزشی و بخش خصوصی خواهد بود. یکی از مسئولان اجرایی (R2) اشاره کرد: «اگر ما به مدل رسمی داشته باشیم، هم به صنعت اعتبار می‌دهیم، هم می‌تونیم با کشورهای دیگه همکاری کنیم. الان هر کسی به دوره می‌دازه، ولی معلوم نیست محتوای آموزشی‌اش چیه». برای تبیین دقیق‌تر یافته‌های پژوهش و نمایش روابط میان عوامل زمینه‌ای، شایستگی‌ها، فرایند آموزش و پیامدهای آن در حوزه گردشگری ماجراجویانه، مدلی مفهومی طراحی شد که بر پایه تحلیل تماتیک داده‌های مصاحبه‌ها بنا شده است. این مدل (شکل ۱) شامل چهار لایه اصلی است: لایه زمینه، لایه توسعه شایستگی، لایه سوم بازخورد و تطبیق، و لایه خروجی نهایی.

شکل ۱. مدل آموزش راهنمایان پژوهش براساس یافته‌های پژوهش

چارچوب جامع نشان‌دهنده رویکردی یکپارچه به تربیت راهنمایان است که هم بر ایمنی و مهارت‌های تکنیکی و هم بر مهارت‌های انسانی و مسئولیت‌های اجتماعی - محیطی تأکید دارد. یافته‌های پژوهش حاضر، یافته‌های پژوهشگرانی چون

بحث و نتیجه‌گیری

یکی از مهم‌ترین یافته‌های پژوهش حاضر، شناسایی صلاحیت‌های کلیدی راهنمایان گردشگری ماجراجویانه است که در چهار بُعد فنی، فردی، بین‌فردی و پایدار دسته‌بندی شدند. این

کردن گردشگران با فرهنگ‌های بومی و ترویج مصرف مسئولانه، به تسهیل رفتارهای پایدار در گردشگری کمک کند؛ یافته‌های حاضر، نتایج پژوهش‌های جمالیه و همکاران (۲۰۲۴)، خاطر (۲۰۲۵) و روچا و همکاران (۲۰۲۲) را تبیین کرده و با ادغام مسئولیت‌های زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی در مدل بومی، به توسعه این یافته‌ها در حل چالش‌های پایداری در جوامع محلی ایران کمک می‌کند. نقل قول (R11) این را تبیین می‌کند: «من همیشه قبل از شروع تور، درباره اصول رفتار در طبیعت با گروه صحبت می‌کنم؛ اگر راهنما این موارد را جدی نگیرد، گردشگران هم بی‌توجه خواهند بود»، که نقش راهنما در ترویج رفتارهای مسئولانه برای حفاظت از طبیعت را نشان می‌دهد.

پژوهش حاضر مدل آموزشی سه‌سطحی راهنمایان گردشگری ماجراجویانه را معرفی می‌کند که شامل سطوح مقدماتی، پیشرفته و حرفه‌ای است و با توجه به تنوع صلاحیت‌ها و تجربیات در کشورهای در حال توسعه مانند ایران، رویکردی مرحله‌ای و کارآمد ارائه می‌دهد. سطح مقدماتی بر ایجاد آگاهی پایه‌ای و مهارت‌های اولیه تمرکز دارد، در حالی که سطح پیشرفته به توسعه مهارت‌هایی همچون طراحی مسیر، مدیریت بحران و تفسیر فرهنگی می‌پردازد، و سطح حرفه‌ای بر طراحی تجربه‌های منحصربه‌فرد، مدیریت تورهای پیچیده و هماهنگی بین‌المللی تأکید می‌کند. این مدل، یافته‌های وانگ و همکاران (۲۰۲۴) در چین را تبیین کرده که سطح مهارت و تطبیق با نیازهای گردشگران را عامل موفقیت تور می‌دانند، و با بومی‌سازی آن در ایران، به توسعه این یافته‌ها در حل چالش‌های تنوع حرفه‌ای کمک می‌کند؛ نقل قول (R7): «کسی که تازه‌وارد این کار میشه، اول از همه باید با اصول اولیه برخورد با گردشگر، وسایل ایمنی و کار با نقشه آشنا باشه، بعد می‌تونه در مراحل بعدی به مهارت‌های پیچیده‌تر برسه»، نیاز به آموزش پایه‌ای برای تازه‌کاران را در زمینه چالش‌های ورود به حرفه تبیین می‌نماید. افزون بر این، یافته‌های آیسین اورنک و کراموستافا (۲۰۲۵) که بر سازگاری با فناوری‌های نوین و بازطراحی خدمات تأکید دارند، توسط این پژوهش تبیین شده و با ادغام فناوری در سطوح پیشرفته، به توسعه آن‌ها در حل محدودیت‌های ایران کمک می‌کند. در مجموع، مدل سه‌سطحی امکان شخصی‌سازی مسیرهای یادگیری و ارتقای مستمر را فراهم می‌سازد، که این امر انسجام آموزشی را در مواجهه با نیازهای متغیر تقویت کرده و رویکردی آکادمیک و عملی به تربیت راهنمایان ارائه می‌دهد.

بورک و همکاران (۲۰۲۳)، اروین و همکاران (۲۰۲۳) و روکنس و همکاران (۲۰۱۵) را تبیین می‌کند که عملکرد راهنما را ترکیبی از مدیریت ایمنی، هدایت گروه، آموزش و خلق تجربه‌های ماندگار توصیف کرده‌اند؛ به‌طوری که نتایج این مطالعه با تمرکز بر چالش‌های خاص در کشورهای در حال توسعه مانند ایران، به توسعه این یافته‌های پیشین کمک می‌کند. برای نمونه، نقل قول یکی از مشارکت‌کنندگان (R7) که بیان می‌کند: «راهنمای حرفه‌ای باید بتواند خطرات احتمالی را قبل از وقوع پیش‌بینی کرده و اقدامات مناسب را از قبل برنامه‌ریزی کند؛ این مسئله در شرایط متغیر طبیعت حیاتی است»، نشان‌دهنده تأکید بر مدیریت ریسک در بُعد فنی است و چالش‌های عملی در محیط‌های پرریسک ایران را تبیین می‌کند. براساس نتایج پژوهش‌های متعددی از جمله فورونس و میکلتون (۲۰۱۲) و شوتر و همکاران (۲۰۰۹)، مهارت‌هایی همچون ناوبری، کمک‌های اولیه و مدیریت شرایط اضطراری، به‌ویژه در بسترهای چالش‌برانگیز نظیر کوهستان، از عناصر کلیدی در عملکرد راهنما به شمار می‌آید؛ یافته‌های حاضر با ادغام این مهارت‌ها در چارچوب بومی، به تبیین چالش‌های ایمنی در گردشگری ماجراجویانه ایران کمک کرده و توسعه این یافته‌ها را در زمینه‌های عملی پیش می‌برد. این تبیین با نقل قول دیگری (R21) تقویت می‌شود: «اگر در مناطق دورافتاده نتوانید در لحظه واکنش مناسب نشان دهید، یک آسیب کوچک می‌تواند به فاجعه ختم شود؛ دانستن کمک‌های اولیه برای مایک ضرورت است نه انتخاب» که ضرورت کمک‌های اولیه را در حل چالش‌های دسترسی محدود در مناطق دورافتاده ایران برجسته می‌سازد. افزون بر این، بُعد بین‌فردی شایستگی‌ها، با تأکید بر هوش هیجانی، توانایی رهبری و مهارت‌های ارتباطی، یافته‌های پژوهش‌هایی چون عرب اوغلو و دده‌اوغلو (۲۰۲۳) و بوزووا و همکاران (۲۰۲۳) را تبیین می‌کند؛ آن‌ها نشان داده‌اند که احترام، همدلی و رفتار حرفه‌ای راهنما تأثیر مستقیمی بر رضایت و وفاداری گردشگران دارد و نتایج حاضر با تمرکز بر تعاملات انسانی در گروه‌های متنوع، به توسعه این یافته‌ها در حل چالش‌های فرهنگی در گردشگری ایران کمک می‌کند. نقل قول (R4) این بُعد را تبیین می‌کند: «اگر راهنما نتواند اعتماد گروه را جلب کند، حتی بهترین برنامه‌ریزی هم به تجربه موافقی منتهی نمی‌شود؛ این اعتماد از رفتار صادقانه و احترام‌آمیز نشئت می‌گیرد»، که چالش جلب اعتماد در گروه‌های ناآشنا را برجسته می‌سازد. در بُعد پایداری نیز، این مطالعه حاکی از آن است که راهنمایان می‌توانند با آموزش اصول اخلاقی، آشنا

می‌شود. این رویکرد، دیدگاه‌های روچا و همکاران (۲۰۲۲) درباره تأثیر تجربه گردشگر بر یادگیری پایدار را تبیین کرده و نقش مؤثری در ارتقای کیفیت آموزش با تحولات صنعت ایفا می‌کند؛ نقل قول (R19): «خیلی مهمه که بعد از آموزش، ببینیم راهنماها توی تور واقعی چه جوری عمل می‌کنن. بعضی‌ها تو کلاس خوبن، ولی تو شرایط واقعی دچار مشکل می‌شن. باید بازخورد توریست‌ها و خود تور رو جدی گرفت تا بفهمیم کجا باید دوره رو اصلاح کنیم»، چالش انطباق آموزش با عملکرد واقعی را نشان می‌دهد و به توسعه این یافته‌ها در حل مسائل پویایی صنعت کمک می‌کند. اجرای چرخه بازخورد، بستر مناسبی برای دوره‌های بازآموزی هدفمند و مبتنی بر شواهد فراهم می‌آورد، که در صنعت گردشگری با پویایی بالای محیطی و اجتماعی، اهمیت بالایی دارد. این سازوکار آکادمیک، انسجام بین آموزش و نیازهای متغیر را تضمین کرده و یافته‌های پیشین را در زمینه ارزیابی مستمر توسعه می‌دهد.

در نهایت، پیاده‌سازی مدل آموزشی پیشنهادی این پژوهش پیامدهای قابل‌توجهی در سطوح خرد، میانی و کلان صنعت گردشگری به همراه دارد: در سطح خرد، راهنمایان آموزش‌دیده تجربه‌ای ایمن‌تر و حرفه‌ای‌تر برای گردشگران فراهم می‌کنند؛ یافته‌های عرب‌اوغلو و دده‌اوغلو (۲۰۲۳) و میکوویچ و همکاران (۲۰۲۵) که عملکرد راهنما را عامل رضایت، وفاداری و بازاریابی دهان‌به‌دهان می‌دانند، توسط این پژوهش تبیین شده و نقل قول (R6): «وقتی راهنما حرفه‌ای باشه، توریست حس امنیت، هیجان کنترل‌شده و احترام به فرهنگ محلی رو تجربه می‌کنه. این خودش باعث می‌شه سفرش رو به بقیه هم پیشنهاد بده»، تأثیر بر بازاریابی را نشان می‌دهد. در سطح میانی، مدل به بهبود تصویر مقصد، تعامل با جوامع محلی و توزیع منافع اقتصادی کمک می‌کند، و در سطح کلان، به حرفه‌ای‌سازی صنعت، تدوین استانداردهای ملی و ارتقای برند ایران منجر می‌شود؛ نقل قول (R2): «اگر مایه مدل رسمی داشته باشیم، هم به صنعت اعتبار می‌دیم، هم می‌تونیم با کشورهای دیگه همکاری کنیم. الان هر کسی یه دوره می‌ذاره، ولی معلوم نیست محتوای آموزشی‌اش چیه»، چالش‌های استانداردسازی را تبیین می‌نماید. به‌طور خلاصه، این مدل نه تنها کیفیت خدمات راهنمایی را ارتقا می‌دهد، بلکه محرکی برای توسعه پایدار گردشگری در مناطق کمتر توسعه‌یافته ایران است و با انسجام آکادمیک، یافته‌های پیشین را توسعه می‌بخشد.

پژوهش بر روش‌های متنوع یادگیری مانند آموزش میدانی، شبیه‌سازی، حضوری و آنلاین تأکید دارد که با محدودیت‌های ایران سازگار است. ادغام فناوری‌های نوین مانند واقعیت مجازی و هوش مصنوعی، یافته‌های چن و همکاران (۲۰۲۲) و رامن‌درا و همکاران (۲۰۲۵) را تبیین می‌کند. نقل قول (R17): «من با استفاده از آپ‌های هواشناسی و ابزارهای هوش مصنوعی...» کاربرد فناوری در مدیریت ریسک را نشان می‌دهد. نظام متورینگ، یافته‌های لاک و پینزی (۲۰۲۰) را تبیین کرده و نقل قول (R15): «آموزشی که از یک مربی باتجربه می‌گیرم...» نقش آن در انتقال نگرش‌ها را برجسته می‌سازد. این مدل نیازهای متنوع راهنمایان را پاسخ می‌دهد.

در خصوص ارزیابی و صدور گواهینامه، پژوهش حاضر تأکید دارد که سنجش صلاحیت‌ها نباید محدود به جنبه‌های نظری باشد، بلکه باید ارزیابی عملکرد عملی در محیط‌های واقعی و شرایط چالش‌برانگیز را شامل شود، که این امر یافته‌های ال‌اوکیلی (۲۰۲۲) را تبیین کرده و کیفیت عملکرد را حاصل تعامل دانش تخصصی، مهارت‌های ارتباطی و پاسخ‌گویی به نیازهای گردشگران می‌داند؛ نقل قول (R4): «هیچ امتحانی جای تجربه دردل طبیعت رو نمی‌گیره. ارزیابی باید توی محیط واقعی باشه؛ جایی که بفهمی طرف تو بحران واقعاً چه واکنشی نشون می‌ده»، ضرورت ارزیابی میدانی را در چالش‌های واقعی تبیین می‌نماید و به توسعه این یافته‌ها در حل مسائل اعتبار حرفه‌ای ایران کمک می‌کند. پیشنهاد ساختار گواهینامه‌های چندسطحی، همسو با استانداردهای بین‌المللی و متناسب با تجربه حرفه‌ای، یافته‌های سومانا‌پالا و همکاران (۲۰۲۵) و ویچ و اوپادها (۲۰۲۱) را تبیین کرده و نقش زیرساختی آن در اعطای مجوز فعالیت را برجسته می‌سازد، که این امر اعتبار حرفه‌ای راهنمایان و اعتماد گردشگران را افزایش می‌دهد. این رویکرد آکادمیک، چالش‌های آموزشی ایران را هدف قرار داده و با ادغام ارزیابی‌های عملی، شبیه‌سازی بحران و بازخورد از ذی‌نفعان، به توسعه یافته‌های پیشین در زمینه حرفه‌ای‌سازی کمک می‌کند. در نهایت، چنین ساختاری انسجام بین آموزش و عملکرد واقعی را تضمین کرده و پایه‌ای محکم برای ارتقای کیفیت خدمات گردشگری فراهم می‌آورد.

یکی دیگر از ابعاد کلیدی مدل آموزشی این پژوهش، طراحی سازوکارهای بازخورد و انطباق‌پذیری در فرایند یادگیری است، که ارزیابی عملکرد راهنما پس از اجرای تور را گامی اساسی برای به‌روزرسانی مداوم محتوا می‌داند و این چرخه با ابزارهایی مانند نظرسنجی گردشگران، ارزیابی مربیان و تحلیل میدانی اجرا

ارتقای کیفیت تجربه سفر، حمایت از جوامع محلی، و تقویت تصویر جهانی صنعت گردشگری ایران خواهد شد.

یکی از محدودیت‌های اصلی این پژوهش، ماهیت کیفی آن و تمرکز بر دیدگاه‌های ذی‌نفعان منتخب در ایران بود. گرچه استفاده از مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته با راهنمایان، مدرسان، و کارشناسان باعث غنای داده‌ها شد، اما یافته‌ها الزاماً قابلیت تعمیم به دیگر کشورها یا حتی سایر انواع گردشگری مانند گردشگری فرهنگی یا درمانی را ندارند. همچنین، نبود داده‌های کمی برای سنجش میزان اثربخشی عملی مدل پیشنهادی، امکان ارزیابی مقایسه‌ای یا تحلیل آماری مدل را محدود کرده است. علاوه بر این، پژوهش در یک بازه زمانی مشخص انجام شده و تأثیر عوامل متغیری مانند تغییرات اقلیمی، سیاسی یا تکنولوژیک که ممکن است در آینده بر الزامات آموزشی اثر بگذارند، بررسی نشده است. در نهایت، باوجود مشارکت گسترده متخصصان، حضور محدود گردشگران یا کارفرمایان خارجی ممکن است دیدگاه مصرف‌کنندگان نهایی را در مدل لحاظ نکرده باشد.

در راستای رفع این محدودیت‌ها، پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آتی از روش‌های ترکیبی بهره گیرند تا بتوانند علاوه بر تحلیل عمیق کیفی، از ابزارهای کمی برای سنجش اثربخشی مدل آموزشی در عمل استفاده کنند. همچنین، انجام مطالعات تطبیقی بین کشورها یا مناطق مختلف، می‌تواند به ارزیابی قابلیت انتقال مدل و شناسایی تفاوت‌های فرهنگی یا ساختاری مؤثر بر آموزش راهنمایان کمک کند. پیشنهاد دیگر، اجرای آزمایشی مدل آموزشی در یک برنامه مشخص و ارزیابی تجربی اثرات آن بر عملکرد راهنمایان و رضایت گردشگران است. همچنین می‌توان در پژوهش‌های آینده، دیدگاه‌های گروه‌های دیگری نظیر گردشگران، اپراتورهای خارجی و سیاست‌گذاران بین‌المللی را نیز وارد کرد تا ابعاد جدیدی از نیازها و الزامات آموزش در صنعت گردشگری ماجراجویانه آشکار شود.

این پژوهش از منظر نظری گامی مهم در توسعه ادبیات آموزش گردشگری ماجراجویانه برداشته است، چراکه با رویکردی جامع، چارچوبی چهاربعدی از صلاحیت‌های راهنمایان ماجراجویانه ارائه می‌دهد که شامل صلاحیت‌های فنی، فردی، بین‌فردی و پایدار است. این ترکیب مفهومی، نسبت به مدل‌های پیشین که بیشتر بر جنبه‌های فنی یا ارتباطی تمرکز داشتند، نگاه ویژه‌ای به توانمندی‌های لازم برای راهنمایی در شرایط پیچیده طبیعت دارد. همچنین، پژوهش با ادغام سطوح مختلف آموزش، روش‌های متنوع یادگیری، و سازوکار بازخورد و ارزیابی، مدلی سیستمی برای طراحی آموزش‌های مبتنی بر شایستگی ارائه کرده است. این مدل نظری، با توجه به بافت بومی ایران و نیازهای خاص آن، پاسخی به شکاف موجود در ادبیات آموزش راهنمایان در کشورهای در حال توسعه است و قابلیت توسعه یا اقتباس در سایر زمینه‌های مشابه را نیز دارد. افزون بر این، تلفیق مفاهیم پایداری اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در صلاحیت‌های حرفه‌ای، نوآوری ارزشمندی به ادبیات نظری آموزش مسئولانه در گردشگری افزوده است.

از منظر عملی، یافته‌های این پژوهش می‌تواند به‌طور مستقیم مبنای طراحی، اصلاح و ارتقای برنامه‌های آموزشی برای راهنمایان گردشگری ماجراجویانه در ایران قرار گیرد. مدل سه سطحی آموزش، امکان تفکیک مسیرهای یادگیری برای افراد مبتدی تا حرفه‌ای را فراهم می‌کند و متناسب‌سازی محتوا با تجربه راهنما را ممکن می‌سازد. همچنین، تأکید بر روش‌های یادگیری میدانی، منتورینگ، و استفاده از فناوری‌های آموزشی، می‌تواند اثربخشی دوره‌ها را افزایش داده و آمادگی راهنما را در مواجهه با شرایط واقعی بهبود بخشد. این مدل، ابزارهای کاربردی برای سنجش عملکرد راهنما در شرایط واقعی، صدور گواهینامه‌های معتبر و طراحی مکانیزم بازخورد فراهم می‌کند و می‌تواند به صورت رسمی در سیاست‌گذاری‌های وزارت گردشگری و مؤسسات آموزشی مورد استفاده قرار گیرد. در نهایت، پیاده‌سازی این مدل منجر به افزایش رضایت گردشگران،

References

- Al-Okaily, N. S. (2022). A Model for Tour Guide Performance. *International Journal of Hospitality & Tourism Administration*, 23(6), 1077-1101.
<https://doi.org/10.1080/15256480.2021.1905584>
 Arabacioglu, D., & Dedeoglu, B. B. (2023). The Moderating Role of Information

- Quality in the Relationship Between guides' Communication Skills and Tour Satisfaction. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 26(4), 813-832.
<https://doi.org/10.1080/1528008X.2023.2264510>
 Aysin Örnek, N., & Karamustafa, K. (2025). Understanding the evolution of the guided

- tours: the case of Türkiye. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 23(1), 47-63.
<https://doi.org/10.1080/14766825.2025.2453227>
- Borek, D., Raniszewski, S., Tomanek, M., & Bugajska, M. (2023). Mountain guide as a profession of special management and quality supervision in the field of public health and safety. *Journal of Education, Health and Sport*, 38(1), 154-165.
<https://doi.org/10.12775/JEHS.2023.38.01.011>
- Braun, V., & Clarke, V. (2012). Thematic analysis. In *APA handbook of research methods in psychology, Vol 2: Research designs: Quantitative, qualitative, neuropsychological, and biological*. (pp. 57-71). American Psychological Association.
<https://doi.org/10.1037/13620-004>
- Brod, M., Tesler, L. E., & Christensen, T. L. (۲۰۰۹). Qualitative research and content validity: developing best practices based on science and experience. *Quality of Life Research*, 18(9), 1263-1278.
<https://doi.org/10.1007/s11136-009-9540-9>
- Buzova, D., Sanz-Blas, S., & Cervera-Taulet, A. (2023). Co-creating emotional value in a guided tour experience: the interplay among guide's emotional labour and tourists' emotional intelligence and participation. *Current Issues in Tourism*, 26(11), 1748-1762.
<https://doi.org/10.1080/13683500.2022.2064837>
- Chamarro, A., Muro, A., Mateo, C., Subirana, M., & Sanz, A. (2025). Guided nature-based adventure activity in the Pyrenees: visitors' profiles and effects on environmental attitudes and well-being. *Journal of Ecotourism*.
<https://doi.org/10.1080/14724049.2025.2488351>
- Chen, Y. L., Hsu, C. C., Lin, C. Y., & Hsu, H. H. (2022). Robot-Assisted Language Learning: Integrating Artificial Intelligence and Virtual Reality into English Tour Guide Practice. *Education Sciences*, 12(7), 437.
<https://doi.org/10.3390/educsci12۰۷۰۴۳۷>
- Cheung, W. W. Y. (2022). *Learning from an Arctic adventure guide An exploratory study of emotional labour when leading Chinese consumers* (Y. S. Lee, Ed.) .
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2017). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. SAGE Publications .
- Deb, R., Kondasani, R. K. R., & Das, A. (2024). Package adventure tourism motivation: scale development and validation. *Tourism Recreation Research*, 50(1), 1-13.
<https://doi.org/10.1080/02508281.2024.2343632>
- Dieteren, N., & Neuhofer, B. (2025). Transformative Experiences: Exploring the Role of Experience Facilitators. *Service Industries Journal*, 45(7-8), 657-680.
<https://doi.org/10.1080/02642069.2024.2346241>
- Furunes, T., & Mykletun, R. J. (2012). Frozen Adventure at Risk? A 7-year Follow-up Study of Norwegian Glacier Tourism. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 12(4), 324-348.
<https://doi.org/10.1080/15022250.2012.748507>
- Galiakbarov, Y., Mazbayev, O., Mutaliyeva, L., Filimonau, V., & Sezerel, H. (2024). When the mountains call: Exploring mountaineering motivations through the lens of the calling theory. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 45, 100743.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jort.2024.100743>
- Ghaderi, Z., Mojtaba, R., Richard, B., & Beal, L. (2025). Flow experience and behavioural intention in recreational flights: the mediating role of satisfaction, recollection and storytelling. *Anatolia*, 36(1), 44-60.
<https://doi.org/10.1080/13032917.2024.2352098>
- Hild, B. O., Jóhannesson, G. T., & Sydnes, A. K. (2023). "Everyone can be a guide until something goes wrong": adventure guides' competencies and tourist safety in the Arctic. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 23(4), 325-344.
<https://doi.org/10.1080/15022250۲۰۲۳,۲۲۸۹۹۴۶>
- Hillman, W. (2019). 'Risky business': The future for female trekking guides in Nepal. *Tourism and Hospitality Research*, 19(4),

- 397-407.
<https://doi.org/10.1177/1467358418768661>
- Houge Mackenzie, S., Boudreau, P., & Raymond, E. (2020). Women's adventure tour guiding experiences: Implications for well-being. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 45, 410-418.
<https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2020.09.006>
- Houge Mackenzie, S., & Raymond, E. (2020). A conceptual model of adventure tour guide well-being. *Annals Of Tourism Research*, 84, 102977.
<https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.102977>
- Huang, Y. C., Chen, C. C., Lin, S. C., Tang, H. F., & Cheng, J. S. (2023). Psychological capital as a source of career adaptability, job satisfaction, and life satisfaction among tour operators and guides during a global crisis. *Tourism Management Perspectives*, 49, 101188.
<https://doi.org/10.1016/j.tmp.2023.101188>
- Irwin, A., Thacker, J., Brame, G., & Hamlet, O. E. D. (2023). 'Having a grand view of what the day entails': A qualitative investigation of the non-technical skills utilised by Mountain Guides. *Journal OF Outdoor Recreation And Tourism-Research Planning And Management*, 43, 100688.
<https://doi.org/10.1016/j.jort.2023.100688>
- Jamaliah, M. M., Mgonja, J. T., Alazaizeh, M. M., & Powell, R. B. (2024). How does interpretive tour guiding promote tourists' pro-environmental behaviour? Evidence from Tanzania. *Tourism Recreation Research*, 49(2), 329-343.
<https://doi.org/10.1080/02508281.2021.1992953>
- Khater, M. (2025). The role of tourism guides in heritage management at archaeological sites: enhancing conservation and visitor experience. *Tourism Recreation Research*, 1-18.
<https://doi.org/10.1080/02508281.2025.2455822>
- Lackey, N. Q., & Pennisi, L. (2020). Ecotour guide training program methods and characteristics: a case study from the African bush. *Journal of Ecotourism*, 19(3), 217-232.
<https://doi.org/10.1080/14724049.2019.1686005>
- Li, Y., Yu, Q. L., Zou, Y. G., Zhang, J. M., & Liao, J. J. (2025). From work resources to safety performance: tour guides' job burnout and personality profiles matter. *Current Issues in Tourism*, 28(9), 1445-1461.
<https://doi.org/10.1080/13683500.2024.2339958>
- Loland, S., & Hällgren, M. (2025). Negotiating the gray zone: Ski guiding routine dynamics. *ANNALS OF TOURISM RESEARCH*, 110.
<https://doi.org/10.1016/j.annals.2024.103858>
- Lowe, A., Norris, A. C., Farris, A. J., & Babbage, D. R. (2018). Quantifying Thematic Saturation in Qualitative Data Analysis. *Field Methods*, 30(3), 191-207 .
<https://doi.org/10.1177/1525822X17749386>
- Mackenzie, S. H., & Kerr, J. H. (2013). Stress and emotions at work: An adventure tourism guide's experiences. *Tourism Management*, 36, 3-14.
<https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.10.018>
- Mackenzie, S. H & ,Raymond, E. (2020). A conceptual model of adventure tour guide well-being. *Annals of Tourism Research*, 84.
<https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.102977>
- Miljković, J., Vujičić, M., Kovačić, S., Pivac, T., & Kliček, T. (2025). Guiding the Future: what Generation Z Expects from Tourist Guides. *Journal of the Geographical Institute "Jovan Cvijić" SASA*, 75(1), 87-103.
<https://doi.org/10.2298/IJGI240819018M>
- Morse, J. M. (2015). Critical Analysis of Strategies for Determining Rigor in Qualitative Inquiry. *Qualitative Health Research*, 25(9), 1212-1222.
<https://doi.org/10.1177/1049732315588501>
- Nowell, L. S., Norris, J. M., White, D. E., & Moules, N. J. (2017). Thematic analysis: Striving to meet the trustworthiness criteria. *International journal of qualitative methods*, 16(1), 1609406917733847.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1177/1609406917733847>
- Parker, C., Scott, S., & Geddes, A. (2019). *Snowball Sampling*. SAGE Publications

- Ltd.
<https://doi.org/10.4135/9781526421036831710>
- Ponte, J., Couto, G., Pimentel, P., & Oliveira, A. (2018). Tourism activities and companies in a sustainable adventure tourism destination: the Azores. *Tourism & Management Studies*, 14(4), 25–38. <https://doi.org/10.18089/tms.2018.14403>
- Ramendra, D. P., Juniarta, P. A. K., Parma, I. P. G., Jayanta, I. N. L., Tantri, A. A. S., & Dewantara, K. A. K. (2025). Artificial Intelligence-Based Virtual Tour for Vocational High Schools in Tourism Sector in Developing English Language Competence for Guides. *Ijole-International Journal of Language Education*, 9(1), 81–100. <https://doi.org/10.26858/ijole.v1i1.71704>
- Rocha, D., Marley, S. A., Drakeford, B., Potts, J., & Gullan, A. (2022). The benefits of guide training for sustainable cetacean-based tourism in developing countries, case study - Ponta do Ouro Partial Marine Reserve, Mozambique. *Journal of Coastal Conservation*, 26(4). <https://doi.org/10.1007/s11852-022-00876-1>
- Røkenes, A., & Mathisen, L. (2017). *Roles of Adventure Guides in Balancing Perceptions of Risk and Safety* (Y. S. Lee, D. B. Weaver, & N. K. Prebensen, Eds.). CABI eBooks. <https://doi.org/https://doi.org/10.1079/9781780648620.0019>
- Rokenes, A., Schumann, S., & Rose, J. (2015). The Art of Guiding in Nature-Based Adventure Tourism - How Guides Can Create Client Value and Positive Experiences on Mountain Bike and Backcountry Ski Tours. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 15, 62–82. <https://doi.org/10.1080/15022250.2015.1061733>
- Shooter, W., Sibthorp, J., & Paisley, K. (2009). Outdoor Leadership Skills: A Program Perspective. *Journal of Experiential Education*, 32(1), 1–13. <https://doi.org/10.1177/105382590903200102>
- Sumanapala, D., Wolf, I. D., & Weiler, B. (2023). Enhancing Tour Guide Training for Delivering Nature-Based Tourism Experiences in a Developing Country. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 26(4), 1–25. <https://doi.org/10.1080/1528008X.2023.2253561>
- Sumanapala, D., Wolf, I. D., & Weiler, B. (2025). Enhancing Tour Guide Training for Delivering Nature-Based Tourism Experiences in a Developing Country. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 26(3), 464–488. <https://doi.org/10.1080/1528008X.2023.2253561>
- Vij, M., & Upadhya, A. (2021). Systems approach to design and development of a tourist guide training program: a case study of Sharjah tourism. *Tourism Recreation Research*, 46(3), 373–389. <https://doi.org/10.1080/02508281.2020.1804735>
- Wong, C. U. I., Ren, L. P., Ma, C. W., & Lam, J. F. I. (2024). What do today's Chinese tourists expect from tour guides? A mixed-method approach to understanding the evolving guide roles. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 59, 102–115. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2024.04.002>